

**ȘCOALA CU CLASELE I-VIII
COMUNA NISTOREȘTI
JUDEȚUL VRANCEA**

**CONTRIBUȚII LA
MONOGRAFIA COMUNEI
NISTOREȘTI**

2005

**PROFESOR:
ANTIMIRESCU IONEL**

CUPRINS

CAP. I – INTRODUCERE	4
CAP. II – ISTORICUL CERCETĂRILOR	6
CAP. III – CADRUL FIZICO-GEOGRAFIC	9
CAP. IV – EVOLUȚIA ISTORICĂ	16
IV.1. Elemente de arheologie preistorică și antică	16
IV.2. Aspecte de istorie medievală	18
IV.3.1. Istoria modernă și contemporană înfățișată de documentele epocilor	20
IV.3.2. Războiul de independență (1877-1878)	27
IV.3.3. Primul război mondial	28
IV.3.4. Al doilea război mondial	32
IV.3.5. Aspecte privind rezistența anticomunistă din Munții Vrancei	34
CAP. V – CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ELEMENTELOR ETNOGRAFICE SPECIFICE ZONEI NISTOREȘTI	41
V.1. Monumentele de artă în lemn	41
V.1.1. Lăcașe de cult	41
V.1.2. Instalații hidraulice	43
V.2. Obiceiuri străvechi din arta populară vrânceană	46
CAP. VI – ELEMENTE DE TOPONIMIE LOCALĂ	52
CAP. VII – CONCLUZII	58
BIBLIOGRAFIE	
ANEXE	

BIBLIGRAFIE

LUCRĂRI GENERALE

- Adam, I., Marcu, N., *Studiu privind dezvoltarea agriculturii capitaliste românești*, vol. I, II, București, 1956
- Badea, L., Găștescu, P., Velcea, V. și colaboratorii, *Geografia României. Geografia fizică*, vol.I, Ed. Academiei, București, 1983

- Bărbulescu, M., Deletant, D., Papacostea, Șt., Nitchins, K., Teodor, P., *Istoia României*, Ed. Enciclopedică, București, 1959
- Cherciu, C., *Vrancea și ținutul Putnei*, Ed. Neuron, Focșani, 1995
- Constantinescu Mircești, C., Dragomirescu, I., *Marele proces al Vrancei*, București, 1965
- Constantinescu Mircești, C., Dragomirescu, I., *Vrancea arhaică, evoluția și probleme ei*, Ed. Litera, București, 1985
- Constantinescu, M.E., *Memoria pământului dintre Carpați și Dunăre*, Ed. Fiat Lux, București, 1999
- Coșbuc, G., *Războiul nostru pentru independență*, București, Ed. Cartea Românească, 1920
- Diaconu, I., *Ținutul Vrancei*, Institutul de filologie și folclor, București, 1930
- Giurgea, E., *Vrancea*, Ed. Sport-Turism, București, 1977
- Giurghescu, A., Eretescu, C., *Folclorul coregrafic din Țara Vrancei*, Focșani, 1974
- Grumăzescu, H., Ștefănescu, I., *Județul Vrancea*, Ed. Academiei, București, 1970
- Hârnea, C., *Locuri și legende vrâncene*, Bacău, 1972
- Ichim, I., Rădoane, M., Rădoane, H., grosu, C., Miclăuș, C., *Dinamica sedimentelor. Aplicații pe râul Putna Vrancea*, Ed. tehnică, București, 1998
- Iordan, I., *Toponimia românească*, Ed. Academiei, București, 1963
- Kirileanu, G.T., *Scrieri I*, Ed. Minerva, București, 1989
- Mihăilescu, N.Șt., Mihăilescu, Șt.N., Macovei, N., *Valea Putnei*, Ed. Științifică, București, 1970
- Mihăilescu, V., *Geografia fizică a României*, Ed. Științifică, București, 1969
- Paragină, D.V., *Valea Zăbrăuțului*, Ed. Porto-Franco, Focșani, 1990
- Petrescu Dâmbovița, M., Vulpe, Al., *Istoria românilor. Moștenirea timpurilor îndepărtate*, vol. I, Ed. Academiei, București, 2002

- Poni, P., *Statistica răzășilor*, Ed. Cartea Românească, București, 1921
- Rădulescu, Al.N., *Vrancea. Geografia fizică și umană, Studii și cercetări geografice. Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, București, 1937
- Roșu, Al., *geografia fizică a României*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1973
- Stahl, H.H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1958/1959
- Tăroiu, V., Kivu, D., *Călătorind prin Vrancea*, București, 1968
- Tucă, Al., *triunghiul eroic Mărăști, Mărășești, Oituz*, Ed. Junimea, Iași, 1977

LUCRĂRI SPECIALE

- Arbore, V., *Un motiv străvechi în arta populară din Vrancea: „Pomul vieții” în Vrancea. Studii și comunicări*, vol. I, Focșani, 1981
- Bobi, V., *Descoperiri arheologice din epoca bronzului în județul Vrancea în Vrancea. Studii și comunicări*, vol. I, Focșani, 1981
- Broșteanu, C., *Salinele noastre. Studiu istoric, juridic și economic asupra exploatării salinelor, monopolul sării la romani și la români*, București, 1901
- Constantinescu Mircești, C., Dragomirescu, I., *Marele proces al Vrancei în Studii și Articole de Istorie*, vol. VII, București, 1965
- Ghenovici, Al., Cosma, C-tin., *Aspecte geografice ale exploatării forestiere și industriale de prelucrare a lemnului din Munții Vrancei și Subcarpații dintre Șușița și Râmna în Comunicări de geografie*, vol. III, 1965
- Gonceanu, C., *Arhiva Isprăvniciei sau Starostiei ținutului Putnei în Revista arhivelor*, an II, nr.2, București, 1959
- Ionașcu, I., *Evoluția populației din Vrancea între anii 1774-1829 în Revista arhivelor*, an VII, nr.2/1965, București

- Lăcustă, I., *Acum cu 50% mai comuniști! Partidul Muncitoresc Român se verifică în Magazin istoric nr.4 (397)*, București, 2000
- Lelia, P., Manoliu, R., *Monumente de artă din patrimoniul județului Vrancea*, în *Vrancea. Studii și comunicări*, vol. I, Focșani, 1978
- Pavel, J., *Considerații istorico-etnografice privind apariția și răspândirea instalațiilor hidraulice pe teritoriul județului Vrancea în Vrancea. Studii și comunicări*, vol. I, Focșani, 1978
- Pavel, J., *Repertoriul instalațiilor hidraulice tradiționale de pe teritoriul județului Vrancea în Vrancea. Studii și comunicări*, Focșani, vol. IV, 1981
- Petrescu, P., *Unitatea de concepție și decorație a bisericilor din lemn românești în Studii și Cercetări de Istoria Artei*, seria Artă Plastică, Ed. Academiei, București, tom 14, nr.1, 1967
- Rădulescu, Al.N., *Vechea industrie vrânceană în Milcovia*, an V-VII, Focșani, 1936
- Sava, A., *Contribuții la Istoria bisericii vrâncene în Milcovia*, an II, vol. I, Focșani, 1931
- Sacoșan, E., *Despre portul românesc și încadrarea tipologică a costumului din Vrancea*, în *Coordonatele culturale vrâncene*, Focșani, 1971
- Vâlsan, G., *O știință nouă: Etnografia. Biblioteca secțiunii geografie – etnografie a Astrei*, nr. 2, Cluj-Napoca, 1927
- Vulcănescu, R., *Vrancea leagăn de aur al culturii poporului în Coordonate culturale vrâncene*, Focșani, 1971

DOCUMENTE PUBLICATE ȘI DE ARHIVĂ

- Constantinescu Mircești, C., Stahl, H.H., *Documente vrâncene*, vol. I, București, 1909
- Homer, R., Orha, P.J., *Documente din Istoria românilor*, București, 1996
- *Independența României, documente*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1977
- Sava, A., *Documente putnene*, vol. I (1929), Focșani, vol. II (1931), Chișinău

ARHIVELE STATULUI, VRANCEA

- *ds. 13/1897*
- *ds. 58/1904*
- *ds. 32/1908*
- *ds. 3/1918*
- *ds. 47/1919*
- *ds. 67/1928*

FONDUL PRETURA VIDRA, VRANCEA

- *ds. 2/1919*

CAPITOL I

INTRODUCERE

Monografia comunei Nistorești o socotesc ca o necesitate, o umilă completare, un adaos la tot ce s-a scris despre întreg cuprinsul „ținut Putna” de-a lungul timpurilor, deoarece zona de care ne ocupăm, deși cu un specific geografic, istoric, economic, cultural bogat, a făcut obiectul doar a unor cercetări ocazionale care nu au fost niciodată publicate individual în articole sau studii complexe.

Perpetuând o tradiție românească, de a face cunoscut trecutul unui colț de țară în contextul istoriei țării și de a umple un gol în cunoașterea atât de necesară a tot ce este românesc, am încercat să valorificăm cea mai mare parte a izvoarelor istorice într-o lucrare mai complexă, singura de altfel a acestui „ținut”.

Soluționarea acestor multiple probleme, implicând gama largă de manifestare a creației umane, pe un anumit spațiu și un cadru cronologic bine determinat, constituie, credem noi, o provocare pentru orice nou inițiat în tainele istoriei.

Lucrarea de față nu își propune să treacă în revistă întreaga problematică a acestei localități, ci amintind principalele informații emise și pe baza descoperirilor recente, unele proprii, va încerca să expună evoluția istorică a așezării și, în special, a evenimentelor importante ce i-au marcat existența.

Am încercat să depășim stadiul de simplă descriere și prezentare a informațiilor urmărind să evidențiem, uneori, caracteristicile lor sociale și istorice, precum și integrarea lor în întreg complexul structurilor culturale din epoca respectivă.

Preocuparea noastră, în această primă monografie a localității, a fost de a fi cules, de a fi înregistrat și de a fi transmis, odată cu fiecare pagină, o cantitate maximă de informații verificabile, astfel încât să se poată desprinde, în mod concret, drumul istoric parcurs de acest teritoriu în decursul existenței sale.

Ne dăm seama că nu am reușit să cuprindem decât foarte puțin din ceea ce s-a petrecut în timp aici, considerând cuprinsul lucrării doar un început, un deschizător de drumuri pentru cei dornici de a-și cunoaște locurile și de a-și aduce contribuția la completarea tezaurului de date. Evenimentele istorice legate de Nistorești, fiind numeroase, rămâne doar ca ele să fie scoase la lumină treptat, în continuare.

Pentru elaborarea acestei lucrări am folosit, atât cât a fost posibil, materialele publicate în reviste și studii de specialitate, la care am adăugat acele materiale și informații inedite, oferite de diverse persoane, specialiști și oameni obișnuiți, cărora le mulțumim pe această cale.

Ne simțim astfel răspunzători de a aminti că în demersul nostru am fost sprijiniți în permanență de colectivul Muzeului Județean Vrancea, care ne-au pus la dispoziție materialele aflate în patrimoniul acestuia.

Amintim de asemenea ajutorul acordat de sătenii: Radu Aga, Mihai Hanu, Marița Cornea, Stanciu Ion în identificarea materialului etnografic al zonei și informații pentru perioada 1944 – 1989.

Conștienți de la început de dificultatea studierii cât mai amănunțite și corecte a acestei teme, pe cât de vastă pe atât de complexă, sperăm că observațiile și completările noastre să ajute la o mai bună cunoaștere a localității Nistorești.

CAPITOL II

ISTORICUL CERCETĂRILOR

Nicolae Iorga, referindu-se la Vrancea arhaică, arăta în 1912 că acest ținut păstoresc nu era nici până atunci cercetat în viața sa „de o covârșitoare importanță”. Marele nostru istoric avea dreptate; străveche regiune sub raportul „studiilor referitoare la istoria și transformările ei, reprezenta o pată albă ale cărei goluri se cereau cât mai curând umplute”.¹

O încercare oficială din partea Prefecturii Putna pentru întocmirea unei monografii a fiecărei colectivități din județ, se desfășoară între anii 1904 – 1907, când „se apelează de către prefectul H.H. Săveanu la învățătorii, notarii, preoții

satului, ca cei mai cunoscători ai trecutului locului și cu capacitatea de a întocmi astfel de lucrări ... să se obosească într-o astfel de lucrare ...”.²

Echipa de studenți condusă de profesorul Gusti, sosită în Vrancea în anul 1927, a dat totuși impulsul inițial unei mișcări care a stârnit interes și a însemnat punctul de plecare în organizarea unor cercetări și studii cu ajutorul cărora s-a putut desluși, cel puțin în parte, fața ascunsă a acestei regiuni.

În anul 1928 se cere oficial o „monografie agricolă” care nu se întocmește.³

În perioada interbelică, de o incontestabilă importanță sunt cercetările juristului și istoricului Aurel Sava care s-au concretizat în tipărirea a două volume de documente privind regiunea Putnei în 1929 – 1931.⁴

De asemenea, „zonei Nistoreștilor” i-a fost dedicată o mică parte din lucrarea lui Simion Hârnea din 1930, care sublinia rolul acestor locuri în cadrul obștii vrâncene.⁵

Începând din 1946, regiunea a fost cuprinsă în cercetările efectuate de H.H. Stahl privind satele devălmașe din Vrancea.⁶ Împreună cu C. Constantinescu–Mircești și I. Dragomirescu, el aduce importante contribuții la descoperirea și publicarea unor vechi documente, lămurirea unor controverse istoriografice și îmbogățirea studiilor de toponimie locală.⁷

Teritoriul aflat în studiu este menționat și în numeroasele lucrări de Nicolae Al. Rădulescu, Romulus Vulcănescu, Iorgu Iordan, Simion Mehedinți, Emil Giurgea, Ioana Ștefănescu, Paul Decei care au lăsat unele mărturii în articolele și lucrările de specialitate.

Documentele de la Ion Neculce, Miron Costin, Axinte Uricariul, Dimitrie Cantemir sau cele din colecții ori lucrări cum ar fi cele ale lui Ion Ionescu de la Brad, Ilie Pisovschi, M. Costăchescu, M. Mihordea, Șt. Stoenescu, H.H. Stahl, Gh. Untaru, Ad. Căpățână, C.C. Giurescu întregesc, cu unele erori, cunoașterea unor fapte de istorie de aici.

În 1995 profesorul Cezar Cherciu consemnează în lucrarea sa „rolul important al instituțiilor statului modern care s-au născut anevoie, dar durabil, și pe

aceste meleaguri: școala, biserica, administrația cu oamenii lor și munca lor benefică dezvoltării societății putnene”.⁸

Considerăm că aceste cercetări întreprinse în această parte a spațiului vrâncean, deși insuficiente, au o importanță deosebită la aprofundarea cunoașterii unor probleme esențiale ale istoriei naționale.

NOTE

1. Iorga, N., *Istoria prin călătorii*, București, 1921, pag. 57
2. Arhivele Statului, Vrancea, fiind Prefectura Putna, *ds. 58/1904*, pag. 341
3. Ibidem, *ds. 67/1928*, pag. 105
4. Sava, A., *Documente putnene*, vol. I (1929), Focșani, vol. II (1931) Chișinău
5. Hârnea, S., *Țara Vrancei*, București, 1930
6. Stahl, H.H., *Sociologia satului devălmaș*, București, 1946; *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, 1951, vol. I, București
7. Constantinescu-Mircești, C., Dragomirescu, I., *Marele proces al Vrancei*, în *Studii și Articole ale Istoriei*, vol. VII, 1965

8. Cherciu, C., *Vrancea și Ținutul Putnei, Un secol de istorie 1820-1920*, Ed. Neuron, Focșani, 1995

CAPITOL III

CADRUL FIZICO-GEOGRAFIC

Zona geografică luată în studiu face parte din județul Vrancea, fiind situată în partea de vest a acestuia, între paralele 45⁰47' latitudine nordică și 45⁰51' latitudine nordică și meridianele de 26⁰22' longitudine estică și 26⁰44' longitudine estică.

Comuna Nistorești este localizată la contactul Subcarpaților Curburii – Depresiunea Vrancei cu Carpații Curburii – Munții Vrancei, poziție care determină o mare varietate a reliefului, dar în același timp o unitate armonioasă.

Legăturile structurale strânse între munți și Subcarpați îngreunează trasarea unei limite clare puse totuși în evidență prin denivelări altitudinale de 300 – 600 metri, acel compartiment de înălțimi joase, muncii¹ și prin aliniamentul aproape neîntrerupt al depresiunilor subcarpatice.²

Din punct de vedere geologic delimităm mai multe unități structurale ce se succed de la vest la est. Unitatea orogenului carpatic formată din zona flișului paleogen în cadrul căruia se pun în evidență Pânza de Tarcău, Pânza de Vrancea și Pânza Marginală. Pânza de Tarcău ocupă bazinul Zăbala și o parte a bazinului Nărujii și se compune din faciesul gresiei de Tarcău, intercalat cu faciesul gresiei de Fusaru și cu cel bituminos de la Kliwa.³

Pe unitatea de Tarcău domină culmile largi, nivelate de eroziune, iar pe cea marginală, forme structurale de tip hogbecksuri.⁴ Unitatea de Vrancea fiind acoperită de Pânza de Tarcău apare sub forma unei semisfere. Structura acestei pânze, respectiv cutele sinclinale și anticlinale cu frecvente fracturi, se reflectă prin suprafețele structurale și aliniamente de creste ce apar la periferia munților.⁵

Unitatea neogenă subcarpatică este compusă din două zone morfostructurale ce se succed de la marginea munților către est. Zona internă miocenă, cutată puternic sub formă de solzi, este alcătuită predominant din formațiuni helveticene (gresii, șisturi, gipsuri), iar în zona externă sarmato-pliocen-cuaternară este formată din aliniamente parțiale de sarmațian (gresii, marne, șisturi argiloase), meoțian, dacian și cuaternar (pietrișuri, nisipuri, diferite lőssoide).⁶

Caracteristic zonei aflate în atenția noastră, ca de altfel întregilor Carpați ai Curburii este lipsa rocilor cristaline și eruptive, varietatea mare a culoarelor de vale, precum și gamei largi de resurse ale solului și subsolului.⁷

Trebuie amintite, de asemenea, câteva trăsături distincte care dau o notă de individualitate zonei subcarpatice și care au permis popularea lor timpurie.

În primul rând, frecvența văilor transversale, cu caracter de defileu, în alternanță cu sectoare longitudinale ce au aspect de veritabile culoare depresionare. Apoi lărgimea excepțională a văilor în cuprinsul luncii și, nu în ultimul rând,

amintim contribuția activă a diapirismului în formarea structurilor anticlinale datorită plasticității sării, împinsă local până la suprafață.⁸

Marea fragmentare a reliefului se explică prin lipsa șisturilor cristaline și prezența flișului carpatic.

Menționăm, de asemenea, că cea mai mare parte a zonei se încadrează în aria epicentrală a Vrancei, căreia îi corespunde cea mai intensă seismicitate de pe teritoriul României.⁹

Pe fondul climatului temperat continental apar influențele maselor de aer vestice ce pătrund peste înălțimile sub 2000 metri ale munților, dar mai ales influențele est-europene, de ariditate, ce dau un caracter continental mai accentuat zonelor cu altitudini scăzute.¹⁰

Prin poziție și modul de dispunere (deschidere largă sub formă de pâlnie spre vest), Carpații Curburii prezintă cele mai favorabile condiții ascensiunii forțate, pe pantele interne, a aerului umed și răcoros din vest și a deversării acestuia pe pantele externe către Carpații Curburii, cu proprietăți mult modificate, uscat și încălzit.¹¹

Particularitatea climatică esențială a compartimentului subcarpatic constă în apariția maselor de aer föhnice, ca și a unor topoclimate de adăpost specifice depresiunilor.¹²

Temperatura aerului înregistrează valori medii anuale cuprinse între 4–5°C pe culmile carpatice și 7 – 8°C în depresiuni. Alternarea de arii depresionare și culmi de dealuri înalte, aliniată pe direcția nord-sud, creează condiții favorabile producerii unor inversiuni termice.¹³

Precipitațiile atmosferice ajung la cantități de 800-900mm/an în Carpații Curburii externe și 500-600mm/an în cadrul Subcarpaților. Aceste variații climatice determină diferențieri însemnate asupra întregului peisaj geografic, atât în zona montană, cât și în cadrul Subcarpaților.¹⁴

Rețeaua hidrografică este foarte dezvoltată în zona Carpaților și Subcarpaților Curburii, având o densitate de 0,1-0,9km/km².¹⁵

Întreaga regiune fiind alcătuită din roci ușor friabile cu o tectonică activă și cu o structură variată, orientarea și forma văilor sunt diferite de la un loc la altul.¹⁶

De sub vârful Goru (1783m) își are originea principalul râu al regiunii, cu o lungime de 29km și care drenează un bazin cu o suprafață de 166km². Împreună cu mulțimea sa de afluenți (Pârâul Mișina, Pârâul Secătura, Pârâul Bălosul etc.) este tributar râului Zăbala, care își are izvoarele tot pe teritoriul administrativ al comunei Nistorești.¹⁷ Năruja, căci despre acest râu est vorba, reprezintă axa pe care s-au format majoritatea așezărilor din regiune de-a lungul timpului.

Acesta are o direcție de scurgere în general NV-SE, fiind afectat de viituri scurte mai ales în perioada martie – iunie și august – septembrie, cu amplitudine și cu putere mare de transport.

Trebuie amintit faptul că râurile care fragmentează Subcarpații Curburii au cea mai mare turbiditate din țară, depășind 25000g/m³.

Majoritatea râurilor au o alimentare predominant pluvială și mai puțin subterană.¹⁸

Precizăm, de asemenea, principala apă stătătoare din regiune, Lacul Negru, declarat, datorită bogăției endemismelor vegetale, rezervație naturală.

Vegetația „este consecința directă a condițiilor climatice” din aceste regiuni geografice.¹⁹ În ceea ce privește formarea actualelor asociații vegetale remarcăm faptul că cea mai mare parte își are originea în flora terțiară.

Astăzi, în urma evoluției îndelungate, se observă dispunerea pe etaje altitudinale, simțindu-se efectele intervenției antropice asupra întregii zone.

Întâlnim astfel o treaptă montană înaltă ce corespunde etajului subalpin cu pajiști alcătuite din graminee (*Festuca supina*, *Poa media*, *Agrotis rupestris*). Treapta inferioară este domeniul pădurilor de conifere, unde predomină pădurile de molid (*Picea excelsa*) în amestec cu brad (*Abies alba*) și fag (*Fagus silvatica*). La limita cu Subcarpații, pe treapta montană joasă, apare peisajul nemoral al pădurilor de foioase.

Acesta se dezvoltă inclusiv în cadrul Subcarpaților, unde ocupă 2/3 din culmile deluroase ale acestora, fiind format din fag (*Fagus silvatica*), paltinul de munte (*Acer pseudoplatanus*), tei (*Tilia cordata*) etc.²⁰

În depresiunea Vrancei și pe terasele largi ale râurilor, condițiile sunt favorabile dezvoltării pădurilor de amestec de stejar (*Quercus robur*), frasin (*Fraxinus excelsior*), ulm (*Ulmus montana*) etc.

Latura externă a Subcarpaților este expusă atât influențelor fitogeografice estice, continentale, cât și celor sudice, vegetația prezentând astfel o mai mare complexitate. Aici apar specii ca: sângerul (*Cornus sanguinea*), cornul (*Cornus mas*), alunul (*Corylus avellana*) etc.²¹

Poziția geografică, particularitățile reliefului și ale învelișului vegetal și-au pus amprenta asupra compoziției și răspândirii faunei. Aceasta are o repartitie în altitudine corespunzătoare în general extinderii etajelor vegetale.

Astfel, în pădurile montane întâlnim specii ca ursul (*Ursus arctos*), râsul (*Lynx lynx*) etc. În cadrul pădurilor din zonele deluroase întâlnim specii pătrunse atât din zonele montane, cât și din cele de stepă și silvostepă. Un fapt deosebit care atestă particularitățile climatice din regiunile deluroase este prezența unor specii submediteraneene relict (broasca țestoasă).²²

Se poate afirma că în această zonă geografică există o faună destul de variată atât ca repartitie geografică cât și ca ecologie, a cărei amprentă a fost accentuată și de dezechilibrele provocate de activitățile umane mai evidente aici decât la munte.

Factorii pedogenetici, caracteristici Carpaților și Subcarpaților Curburii au dus la apariția unei mari diversități de soluri.

În cadrul regiunii montane propriu-zise, învelișul de sol este alcătuit din cambisoluri 58,8%, spodosoluri 21,2%, argiluvisoluri 10,6%. În aceste regiuni a flișului, pe culmile înalte sunt răspândite soluri brune feriiluviale, podzoluri brune acide, brune eumezobazice și fitosolurile.²³

Pe arii restrânse, mai ales în cadrul depresiunii, apar și soluri holomorfe, hidromorfe, litomorfe și regosoluri.²⁴

În brâul dealurilor subcarpatice întâlnim soluri brune-luvice, brune eumezobazice și luvisoluri albice.²⁵

Datorită alcătuirii geologice și fragmentării reliefului sunt foarte frecvente procesele de eroziune și alunecările de teren.

Principalele resurse ale solului acestei regiuni sunt pajiștile subalpine, fânețele, pădurile de rășinoase și fag, terenurile agricole fiind restrânse ca suprafață.

Cele mai importante resurse minerale sunt localizate în aria dealurilor subcarpatice, fiind reprezentate prin roci de construcție, sare, argile, izvoare minerale (Valea Neagră). Datorită mării dezvoltări a cuverturii sedimentare, rocile de construcție se întâlnesc din abundență: gresii, conglomerate, marne, gipsuri, pietrișuri și nisipuri.

Toate acestea au constituit premise pentru popularea intensă a întregii zone de la Curbura Carpaților încă din cele mai vechi timpuri.

Marele geograf Simion Mehedinți, originar din Soveja, spunea:

„Regiunea dintre Munții Vrancei și cotul Dunării la Galați e pământul cel mai însemnat pentru viața statului român ... în toată întinderea pământului românesc nu e o regiune mai semnificativă din punct de vedere antropogeografic și istoric.”²⁶

NOTE

1. Mihăilescu, V., *Geografia fizică a României*, Ed. Științifică, București, 1969, pag.70
2. Tufescu, V., *România, natură, om, economie*, Ed. Științifică, București, 1974, pag.77
3. Grumăzescu, H., Ștefănescu, I., *Județul Vrancea*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1970, pag. 7-9
4. *Ibidem*, pag.9

5. Velcea, V., Savu, A., *Geografia Carpaților și Subcarpaților Românești*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1982, pag. 75
6. Grumăzescu, H., Ștefănescu, I., *op. cit.*, pag. 9-10
7. Tufescu, V., *op. cit.*, pag.117
8. Velcea, V., Savu, A., *op. cit.*, pag. 243
9. Ichim, I., Rădoane, M., Rădoane, H., Grosu, C., Miclăuș C., *Dinamica sedimentelor. Aplicație pe râul Putna – Vrancea*, Ed. Tehnică, București, 1998, pag.27
10. Tufescu, V., *op. cit.*, pag. 202-203
11. *Ibidem*, pag.204
12. Rădulescu, A.N., *Geografie fizică și umană în Studii și Cercetări geografice*, Societatea Regală Română de geografie, București, 1937, pag.79
13. Grumăzescu, H., Ștefănescu, I., *op. cit.*, pag. 41
14. *Ibidem*
15. Badea, L., Buză, D. și colab., *Subcarpații Curburii în Geografia României*, vol. IV, Ed. Academiei Române, 1992, pag. 194
16. Rădulescu, A.N., *op. cit.*, pag. 70-72
17. Grumăzescu, H., Ștefănescu, I., *op. cit.*, pag. 46
18. Badea, L., Buză, D., *op. cit.*, pag. 197
19. Roșu, A., *Geografia fizică a României*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, pag. 121
20. *Ibidem*, pag. 128-131
21. Badea, L., Buză, D., *op. cit.*, pag. 200
22. Grumăzescu, H., Ștefănescu, I., *op. cit.*, pag. 56
23. Roșu, Al., *op. cit.*, pag. 150-160
24. Badea, L., Buză, D., *op. cit.*, pag. 206
25. *Ibidem*, pag. 207
26. Cherciu, C., *Vrancea și Ținutul Putnei*, Ed. Neuron, Focșani, 1995, pag. 2

CAPITOL IV

EVOLUȚIA ISTORICĂ

IV. 1. ELEMENTE DE ARHEOLOGIE PREISTORICĂ ȘI ANTICĂ

Teritoriul din bazinul hidrografic al Putnei și afluenților săi, prin structura, clima și bogăția sa naturală a oferit condiții favorabile pentru desfășurarea vieții omului încă din epoca nouă a pietrei (neolitic).

Cu toate că teritoriul luat în studiu nu a constituit obiectul unor cercetări arheologice sistematice, aici au fost semnalate unele descoperiri arheologice întâmplătoare sau în urma unor expediții periegheze efectuate de cercetătorii vrânceni.

În categoria izvoarelor arheologice din epoca pietrei poate fi încadrată descoperirea realizată de profesorul Constantin Gogoriță în zona „Lunca Manii”.¹ După toate caracteristicile se pare că aparține neoliticului. Cu certitudine această datare poate fi făcută doar prin analize viitoare de laborator.

Cercetările noastre de suprafață (periegheze) efectuate în ultimii ani au încercat să extindă cadrul foarte restrâns al descoperirilor arheologice din această parte a Vrancei.

Astfel, pe terasa dreaptă a râului Năruja, numită Lunca Manii, între satul Bâtcari și cătunul Podul Roiș au fost identificate fragmente ceramice (fig.3.1). Acestea au apărut pe latura nordică într-o deschidere oferită de abruptul de desprindere a unei alunecări în care se poate constata existența în profilul solului a unor nivele stratigrafice. Tot în acest perimetru au mai fost semnalate descoperiri spontane, multe din piese fiind „pierdute” datorită lucrărilor agricole.²

Piese ceramice descoperite (doar fragmente) sunt lucrate atât din pastă grosieră pastă brună fără luciu, dar în special din pastă fină de culoare brun-negricioasă sau brun-cărămizie cu luciu puternic.

Analiza comparativă a acestor izvoare arheologice le încadrează în inventarul caracteristic culturilor Bronzului Mijlociu din această regiune a țării și anume Cultura Monteoru.

După calitățile pastei, forma și motivele decorative a acestor fragmente ceramice presupunem că acest material arheologic aparține tipologic fazei Monteoru Ic₂.³

În continuare vom prezenta câteva din categoriile ceramice descoperite ce se află în colecția școlii:

- vase borcan de dimensiuni mijlocii, având corpul drept și marginea întărită și lățită (fig.3.3). Pasta este brună, mată, cu o compoziție mai

puțin omogenă, de culoare brun-cenușie. Se observă prezența unui brâu aplicat pe gâtul vasului, realizat prin secționarea unei linii în relief, asemenea unei „lame de ferăstrău”.

- vase sac cu buza îngustă foarte puțin trasă în afară și cu marginea crestată (fig.3.4). Corpul este puțin bombat la mijloc, strângându-se la gură asemenea unui sac. Pasta este brună, mată având culoarea brună.
- ceștile au fost descoperite fragmentar (fig. 3.2). Acestea sunt lucrate din pastă fină, omogenă, cu nisip fin în compoziție. Au culoarea negricioasă, gura largă, gâtul drept și scund, corpul bombat și nu prea înalt, iar fundul adâncit în interior. Torțile sunt prevăzute cu șa și prag, trase în afară așa încât ele să cadă oblic față de corpul vasului. Ceașca este decorată cu două linii în relief ce marchează linia dintre corp și gât. De asemenea, se constată prezența pe fața interioară a torților a altor două linii în relief dispuse orizontal.

După cum se poate constata, materialul arheologic este destul de bogat reprezentând o dovadă a populării intense a acestui teritoriu în Bronzul Mijlociu. Premisele acestei populări au constat desigur în formele de relief prielnice dezvoltării habitatului, cât și resurselor de sare prezente la contactul depresiunii Vrancei cu dealurile subcarpatice.

Dacă mai târziu, în evul mediu și epoca modernă, „Drumul Sării” este cunoscut prin diverse documente⁴, este firesc ca și aceste comunități preistorice să se fixeze în apropierea acestor resurse.

Această așezare putea fi deosebit de prielnică pentru schimburile economice intertribale.

Izvoarele arheologice caracteristice epocii antice sunt reprezentate prin descoperirile efectuate de localnici (vase mari de provizii - chiupuri) aflate în colecția Muzeului județean de istorie Vrancea.

Arheologul vrâncean Victor Bobi include în studiul său referitor la popularea spațiului vrâncean în secolele III î.Hr. – V d.Hr. și această zonă.

IV.2. ASPECTE DE ISTORIE MEDIEVALĂ

Se pare că o anumită rezonanță a cuvântului „Vrancea” a avut darul să mențină o atmosferă de basm și legendă izvorâtă din adâncuri și să creeze, totodată, la unii cercetători, o optică prin care privesc trecutul transfigurat al acestei regiuni. Stahl, referindu-se la originile Vrancei, arată că este vorba de un mic stat țărănesc autonom care n-a putut să ia naștere decât înainte de întemeierea Moldovei și Țării Românești.⁵ Același autor mai presupune că autonomia locală a Vrancei scade pe cât trece vremea, ceea ce ne obligă să admitem, potrivit acestei afirmații, că arhaica regiune a pătruns în cuprinsul statului autohton cu o largă autonomie și numai mai târziu, din motive pe care nu le cunoaștem, și-a restrâns prețioasele privilegii. Tot acest autor mai susține că Vrancea ar fi trecut în stăpânirea Moldovei abia sub Ștefan cel Mare care, cucerind-o, îi lasă o autonomie ce îi permite să păstreze intacte vechile sale forme de viață socială.⁶

Dar aceste probleme au fost lămurite: documente cunoscute fac dovada că domni ai Moldovei dinaintea lui Ștefan cel Mare acordă unor boieri privilegii în satele din cuprinsul regiunii vrâncene, care apare în felul acesta moldovenească de la începuturile ei.

În ceea ce privește autonomia locală a Vrancei care, după teoriile amintite, ar fi existat din perioada antestatală și care „scade pe măsură ce trece vremea” realitățile ne indică desfășurarea unui proces ce se manifestă în alt sens: nesemnificativă în secolele XV – XVII, când nici un act nu ne-o indică, autonomia vrânceană își precizează și clarifică existența în secolul al XVIII-lea, când are loc împărțirea munților pe sate și culminează în secolul al XIX-lea prin spiritul de organizare și solidaritate de care dau dovadă vrâncenii în timpul procesului cu vistiernicul Roznoveanu.

În sfârșit, tot H.H. Stahl ajunge la concluzia că în Vrancea arhaică exista o formă de organizare a obștii pe care o numește „devălmășie absolută” și care prin structura sa amintea de vestigiile străvechi ale satului românesc.

În acest tip de devălmășie absolută, care nu cunoaște forma „umblătoare pe bătrâni” sau indiviziunea succesorală, Stahl găsește o populație omogenă, nediferențiată și un climat social cu un trecut excepțional de limpede, netulburat de încercările boierești de a cotoropi sate în această regiune.

Vrancea, în izolarea ei dintotdeauna, se identifică cu aceste realități care o înfățișează lipsită de condițiile necesare pentru a fi putut să alcătuiască un stat, fie el cât de mic, înainte de face parte din Moldova. Se pare că toți cei care susțin existența unei faze republicane a Vrancei sunt inspirați de afirmațiile făcute de Dimitrie Cantemir. Acesta, în cunoscuta sa lucrare „*Descriptio Moldaviae*”, vorbind despre cele trei ținuturi ale Moldovei, Câmpulung, Tigheciul și Vrancea, spune: „Cele ce am arătat despre supușii Moldovei nu trebuie să se aplice țăranilor din trei ținuturi ale Moldovei, care este drept nu sunt nobili, totuși nu ascultă de nici un boier și alcătuiesc un fel de republică”.⁷ De reținut că eruditul domn al Moldovei când vorbește despre cele trei ținuturi, arată că ele alcătuiesc „un fel de republică”, exprimare la figurat care dă alt sens cuvântului, deosebit de cel obișnuit.

Potrivit tradiției istorice, Ștefan cel Mare, domnul Moldovei cel mai cunoscut și iubit de locuitorii Vrancei, acordă în urma ajutorului acordat la Războieni în 1476 de feciorii babei Vrâncioaia munții din zona vestică a Vrancei arhaice. Nistor primește partea sa de lângă cea a fratelui său Spulber și împreună cu ceilalți stăpânesc o zonă sălbatică, pustie, nefiind amintită nici o așezare umană. Abia în anul 1507 este semnalat documentar „siliștea ce se numește Păulești”.⁸

Lipsa documentelor istorice privind prezența în aceste timpuri a unor așezări pe valea Nărujei au dat ocazia lansării mai multor speculații care cu greu rezistă criticii istorice.

Zonei i s-a atribuit o activitate pastorală, o zonă de adăpost în cazul invaziilor tătare, dar și un cadru propice pentru întemeierea unor așezări de răzeși liberi cu un spor demografic prin aportul celor din satele închinat mai de la șes.⁹

La mijlocul secolului al XVIII-lea unele documente controversate atestă existența trocului dintre locuitorii localnici. Astfel, într-un zapis din 1742 se arată

că Anghelina, fata Maricăi Lupeică, vinde de veci lui Săcăluș din Herăstrău „o blană de pământ săpătură, pentru un sucman nou”. Pentru a aprecia raportul dintre valoarea bunurilor, trebuie să cunoaștem că o blană de arătură avea o suprafață echivalentă cu o falce moldovenească, adică un hectar și jumătate (1,43ha)

Schimbul acesta indică nu numai lipsa de valoare a pământului la acea dată, dar și faptul că încă din acel timp apar diferențieri evidente, sub aspect material, între locuitorii satelor vrâncene. Același Săcăluș din satul Herăstrău mai cumpără în același an de la Ștefan Bejeniu încă o blană de pământ „pentru bani gata un leu bătut”.¹⁰

Insuficiența cunoaștere a zonei prin prezența unor documente autentice face ca și tradiția populară să fie interpretată uneori eronat, iar alteleori în exces.

IV.3. ISTORIE MODERNĂ ȘI CONTEMPORANĂ ÎNFĂȚIȘATĂ DE DOCUMENTELE EPOCILOR

Domnul învățat al Moldovei, Dimitrie Cantemir, în Descrierea Moldovei considera Vrancea „a doua republică, dar mai mică din Moldova este Vrancea din ținutul Putnei ... Ea are douăsprezece sate și numără două mii de case ... locuitorii se mulțumesc cu creșterea oilor și nu cunosc plugul. Ei de asemenea plătesc în fiecare an domnului un impozit anumit și hotărât, se conduc după regulile lor și refuză poruncile domnitorului și pe judecătorii săi”.¹¹

Din „Condica luizilor” publicată de Petre Poni rezultă că „în 1817 erau în Vrancea 15 sate”, în Catagrafia Cnejei Moldovei din 1831 sunt date 25 de sate, iar în Catagrafia Moldovei din 1870 „sunt precizate 20 de sate”.¹²

Satul Nistorești este menționat documentar pentru prima dată în 1792, satul Herăstrău în 1817, primul fiind semnalat și în „Condica luizilor” din 1803.¹³

În 1820 „Herăstrăul avea 56 birnici, iar în 1829 doar 39; privind numărul de familii – în 1820 erau 64, iar în 1829, acestea au atins 72”.¹⁴ La 21 iulie 1823 cele două localități sunt amintite în manuscrisul 330 aflat la Academia Română ca

sate ale Ocolului Vrancea din Ținutul Putnei. Interesant este faptul că printre numele contribuabililor, ruptașilor și altor categorii fiscale și sociale sunt amintiți și locuitorii din zona aflată în studiu.¹⁵

Un moment important în evoluția acestor localități ca parte componentă a Vrancei îl reprezintă momentul cuceririi satelor vrâncene de către Constantin Ipsilanti, domnul Moldovei și vistiernicul Roset – Roznoveanu.

Cum s-au putut petrece faptele care au dus pe neașteptate la suprimarea libertăților într-o regiune ai cărei locuitori se mândreau cu privilegiile străvechi moștenite, după tradiție și legendă, de la Ștefan cel Mare?

În anul 1801 Constantin Ipsilanti, domnul Moldovei, face danie lui Iordache Roset – Roznoveanu, mare vistier al țării, „tot locul Vrancei ce este cu sate pe dânsul și care a rămas din vechile vremi, dreaptă moșie domnească, nedată nimănui”.¹⁶

Afirmația făcută în actul de danie cu scopul de a justifica abuzul domnesc, nu corespunde realității deoarece satele vrâncene, nu numai că nu aparținuseră niciodată în ansamblul lor domniei, dar se bucurau și de unele privilegii care îl făcuseră pe Dimitrie Cantemir să sublinieze caracterul de republică al regiunii.

În realitate, dania făcută nu era decât un act camuflat al domnului Moldovei care își rezervase alături de Roznoveanu jumătate din drepturile de participare la exploatarea Vrancei. Există mărturia lui Iordache Roset, de la începutul anului 1801, prin care acesta recunoștea că o „jumătate din moșia Vrancei a domnului Constantin Ipsilanti, i-a fost donată cu condiția să lucreze și jumătatea domnului, iar când domnul ar vrea să ia jumătatea vistiernicului, acesta să nu pretindă nimic”.¹⁷

Cucerirea satelor vrâncene fusese un act precedat de operații menite să paralizeze de la început orice încercare de rezistență din partea locuitorilor vrânceni. Faptul a fost posibil datorită legăturilor pe care Roznoveanu le avea cu căminarul Pruncu, starostele de Putna, care era totodată ruda și omul de afaceri al marelui vistiernic. În baza acestor legături, căminarul Pruncu devine unealta de care se servește Roznoveanu pentru deposedarea vrâncenilor de străvechile lor

drepturi. Sub pretextul unei acțiuni care ar fi avut ca scop verificarea actelor, Pruncu, în calitate de staroste de Putna, care avea în subordine și Ocolul Vrancea, strânge de la locuitori documentele „prin mijlocire și înșelătorie”, cum vor mărturisi aceștia mai târziu în jalba înaintată Divanului, și trimițându-le cu consimțământul domnului Moldovei lui Roznoveanu, marele vistier, în mod perfid, le găsește „netrebnice” și dispune distrugerea lor.¹⁸

După sfârșitul domniei lui Ipsilanti și scurta domnie a lui Alexandru Șuțu, actul de danie al Vrancei trebuia conformat printr-un hrisov de întărire al noului domn Alexandru Moruzi. După prealabile discuții între Ipsilanti, care era acum domn în Țara Românească și Alexandru Moruzi s-a convenit ca în schimbul reconfirmării daniei, acesta din urmă să devină al treilea proprietar și copărtaș la exploatarea Vrancei.¹⁹

În anul 1803 vrâncenii primesc vestea de necrezut că printr-o simplă hotărâre a domnului Moldovei au intrat sub umilitoarea stăpânire boierească. În această împărțire a plaiurilor luminoase, cântecul „Mioriței”, simbol al libertăților străvechi, a amuțit deodată și „o atmosferă cernită coboară peste întregul ținut”.²⁰

„Într-o zi de la sfârșitul lui septembrie 1803 începură să-și facă apariția prin satele vrâncene feciorii boiești, zapcii, dragomanii și orândătorii își ocupară locurile atribuite pentru dijmuirea veniturilor”.²¹ Obligațiile pe care le impun locuitorilor sunt atât de grele, încât satele vrâncene care oferiseră în trecut cea mai mare stabilitate sub raportul mișcărilor de populație, cunosc acum exodul bejeniiților care nu mai pot suporta „boierescul”.

În timpul anului 1808 situațiile înregistrează numai în satul Nistorești 27% fugari din locuitorii așezării.²² Roznoveanu este nevoit în 1812 să intervină către Miloșevici, președintele Divanului din ambele principate, cerând să dispună aducerea cu forța a vrâncenilor fugiți în Valahia.

Vrâncenii încep contra lui Roznoveanu un lung și costisitor proces pe care îl vor câștiga în 1814, când apare hrisovul lui Scarlat Callimachi. Cântând „Hora mare a Vrancei”, răzeșii dau foc cârciumilor boierești, gonesc pe slujbașii cotropitorilor și caută să șteargă toate urmele lăsate de nefastul regim. A fost cea

mai întunecată pagină din istoria arhaicei regiuni, dar și prilej de a cunoaște virtuțile acestor răzeși care au rămas neclintiți în hotărârea de a înfrunța și de a-și recăpăta drepturile uzurpate.²³

Însă sfârșitul domniei lui Scarlat Callimachi și sosirea la Iași a lui Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei, pune din nou în pericol libertatea vrâncenilor, dar după 1821 în noua atmosferă care reflectă tendințe noi de reforme sociale, problema revizuirii procesului Vrancei nu se mai pune.²⁴

Revenirea economică puternică a localităților este scoasă în evidență dintr-un document din 14 mai 1827 care arată că „birul pe sfertul al treilea (aprilie, mai, iunie 1827) era de 276 lei pentru satul Nistorești și 162 lei pentru satul Herăstrău”.²⁵

Interesantă este și întâlnirea din 1840 (25 iunie) între reprezentanții obștii vrâncene. La „învoială” au participat membrii de seamă ai obștii care hotărăsc anularea oricăror datorii a unui sat față de altul. Pădurile rămân în folosință generală a locuitorilor satelor vrâncene. „Vrancea o moșie este ... și munții pentru pășunatul oilor sunt împărțiți pe hotarele satelor, iar codrii ei sunt pentru pășunatul și lemnele trebuincioase în apropierea lor au fost slobozi din vechime și neopriți satelor ce sunt în mijlocul și marginile înalte ale Vrancei”.²⁶

Juristul Aurel Sava, bun cunoscător al obștei din Vrancea, apreciază această întâlnire „ca tendință de desfacere a obștei vrâncene în obști sătești” deschizându-se astfel drumul acaparării în special a pădurilor și vânatului de către străini.²⁷

În privința pazei acestei avuții vornicul de Vrancea, Toma Stelian, raporta Starostiei Putna că „în Vrancea a sosit un detașament de 14 cazaci care au ordin să păzească plaiul Vrancei cu ajutorul plăieșilor și a Vornicului de Vrancea. Pentru aceasta satul Tulnici numește 3 oameni cu caii lor. Cazacii s-au retras din zonă, dar oamenii locului au continuat activitatea începută.”²⁸

Evenimentele revoluționare din 1848 – 1849 nu au ocolit nici acest spațiu al Vrancei. Din condica bisericii „Sfinții Voievozi” din Herăstrău reținem: „în cursul anului acesta, au bătut rușii pe Găvetin ungurul și tot atunci au izbucnit

oastea Rusiei și pe aice” apoi „la Plaiul Lăpușului unde se hotărăște Lăpușul cu Mișina au îngropat rusul balerca cu praf de pușcă și dându-i foc fitilului atât s-au strămutat pământul ... și au făcut un bohnit încât s-au auzit cale de 6 ceasuri de drum. Au așezat atunci rușii la noi în țară de la 1848 și până la 1854.”²⁹

Din „Manualul administrativ al Moldovei” aflăm lucruri interesante privind exploatarea și regimul preferențial de folosire al ocnelor de sare pentru vrânceni. „Sarea din vechile timpuri și până astăzi a fost proprietate domnească. Numai domnia putea să deschidă ocne și să le exploateze, fie prin administrație „în credință”, cum se spunea atunci, fie prin arendași ori antreprenori, plătindu-se despăgubiri proprietarilor suprafețelor”.³⁰

Numai vrâncenii aveau dreptul să exploateze singuri sarea pentru trebuințele lor: „Locuitorii din Vrancea sunt slobozi a scoate sare de acolo pentru însuși a lor trebuință, fără a îndrăzni să vândă sare peste hotar sau aici în țară, căci dovedindu-se o asemenea faptă nu numai să plătească cu îndoit prețul ocnei, suta de oca de sare, ce s-ar dovedi că au vândut, dar încă pe cutezători să se pedepsească, lipsindu-i pe toți cu totul de pronomia aceasta”.³¹

Amintim că localitățile Nistorești, Herăstrău și celelalte de pe Valea Nărujii utilizau „vâna de sare de pe Dealul Țipăului, Valea Neagră și Mișina sau o transportau pe cea de la Valea Sării”.³²

Secularizarea averilor mânăstirești efectuată de Alexandru I. Cuza în 1863 duce la anumite schimbări economice și sociale în zona Nistoreștilor. Alături de Lepșa, Varnița, Tarnița, Scânteia și Schitul Valea Neagră pierde o parte din proprietăți, iar țiganii mânăstirii „își schimbă munca”. Precizăm faptul că acest schit nu și-a întrerupt funcționarea ca alte așezări monahale.³³

Spre sfârșitul domniei lui Cuza s-au creat primele unități de grăniceri, așezate în zona de frontieră a celor trei țări românești. În zona Vrancea a fost repartizată Compania a IV-a din bateria a V-a a diviziei III teritoriale. Această companie totaliza 251 de oameni, care erau dispuși în satele de graniță (inclusiv Nistorești și Herăstrău) fiind preferați „oamenii locului pentru a ușura legăturile cu ceilalți localnici”.³⁴

Formele de organizare primitivă ale devălmășiei locale, izolarea regiunii de centrele aglomerate, bogăția pădurilor și a pășunilor, masivele de sare întâlnite la tot pasul precum și faptul că regiunea reprezenta, din timpuri străvechi, locul de convergență a unui important număr de turme transhumante venite din Transilvania, toți acești factori au determinat evoluția și caracterul economiei vrâncene în timpurile trecute.

Stăpânirea proprietății în comun și dreptul de exploatare nelimitată pe care îl avea fiecare băștinaș în pădurea devălmașă creează raporturi cu care cu greu le poate înțelege un om din afara comunității vrâncene. Pe bună dreptate se constată că în Vrancea a vinde lemnul din pădure (transportat acasă), înseamnă a vinde numai munca prestată nu și lemnul, dat fiind că asupra lemnului avea drept și cumpărătorul.³⁵

Această zonă a fost considerată din vechile timpuri ca un loc izolat și ferit de primejdii, unde lumea putea să trăiască la adăpost și în mare siguranță. Unii deținători de bunuri de mare valoare nu pregetau să încredințeze, în timpuri nesigure, unor oameni de aici, banii și odoarele de care dispuneau, pentru a fi puse la adăpost.

Un anume Panoit, neguțător, se plânge domnului Moldovei că în vremurile tulburi din acei ani a dat spre păstrare unui popă Dima din Vrancea, „de sub munte”, „cinci sute de galbeni de aur și nouă inele de aur și o zgardă de mărgăritare împletită și un șirag iarăși de mărgăritare și două perechi de sarfi de aur”, dar evlaviosul părinte „au trăgănat banii și au zis că nu i-am dat nimica”.³⁶

La mijlocul secolului al XIX-lea, satele vrâncene mai sunt înconjurată de păduri nesfârșite, iar locuitorii de aici, în virtutea străvechilor drepturi, continuă acțiunea de defrișare, în urma căreia rămân proprietarii locului „destupat” din codru. Opreliștile față de încercarea străinilor de a pătrunde în aceste locuri s-au înăsprit mult, excepție făcând doar oierii transilvăneni întotdeauna primiți cu căldură de locuitorii vrânceni. Vasta întindere a munților acoperită cu păduri rămâne în folosință exclusivă a satelor în prima jumătate a secolului.

Când s-a început în Vrancea împărțirea munților pe sate, din anumite calcule și pentru a se evita situațiile prea complicate, s-a dat prioritate așezărilor vechi, adică satelor matcă. În felul acesta s-a ajuns cu timpul ca două sau mai multe sate să stăpânească în indiviziune același munte. Numărul satelor nou apărute în cadrul Ocolului vrâncean este confirmat într-un act de însăși delegații care discută și hotărăsc drepturile în munte ale locuitorilor băștinași: „am aruncat pe paisprezece hotare precum au fost și din vechi că dacă n-ar fi fost și alți oameni străini prin satele Vrancei, am fi făcut aruncătoarea munților pe 25 de sate, carele acum se află”.³⁷

Raporturile dintre unitatea nou formată și așezarea veche din care acesta a roit, vor fi normale atât timp cât prefacerile economice nu vor ridica valoarea pădurilor și a pășunilor. După ce aceste prefaceri vor fi resimțite și aici, o sumă de neînțelegeri vor apare însă între cele două categorii de sate, iar cătunul nou format va iniția o serie de acțiuni menite să-i înlesnească ieșirea de sub tutela satului matcă și recunoașterea unui hotar propriu.

Un document din anul 1865 motivează în felul acesta pretențiile formulate de noile cătune alcătuite prin roire: „De vreme ce în urmă s-au deosebit cu birul de s-au numit sat, au toată dreptatea de a-și deosebi atât munca cât și frunza ... precum de pildă Podurile și Prisaca, ce au fost cătune a satului Valea Sării, Bodiștea a satului Poiana și Herăstrău a satului Spinești”.³⁸

Viața cotidiană a locuitorilor satelor, cu necazurile și bucuriile lor, va fi în curând marcată de evenimentele din anul 1877, an hotărâtor pentru viitorul statului român.

IV.3.2. RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ (1877-1878)

Legea pentru organizarea armatei de la 1868 face ca o parte a locuitorilor „din zona Nistoreștilor”, în contextul evenimentelor istorice ale vremii, să fie prezenți la data de 20 noiembrie 1876 în una din următoarele unități militare ale diviziei IV Focșani: Brigada de infanterie în componența căreia intra Regimentul 5

infanterie, Regimentul 7 și 8 dorobanți, Brigada de cavalerie cu Regimentele 7 și 8 călărași; trei batalioane de artilerie formând Regimentul I artilerie, un detașament de geniu și un serviciu de ambulanță.³⁹

În cadrul luptelor se remarcă contribuția efectivă la cucerirea Nicopolelui a Regimentului 5 infanterie Focșani, la a treia bătălie pentru cucerirea Plevnei din 22 iulie/3 august 1877 a Diviziei IV română. Adevăratul botez al focului l-au primit vrâncenii din Regimentul 5 infanterie în fața redutelor de la Grivița în preajma Plevnei când „... tânăra armată română nu înșela speranțele României ...”.⁴⁰ Mulți au murit în Valea Sângelui la cucerirea Rahovei.⁴¹

Pe placa monumentului comemorativ ridicat prin subscripție publică putneană în strada Cuza Vodă, vis-a-vis de Tribunalul din Focșani sunt înscriși: soldat Rebegea Gheorghe – Nistorești, soldat Ursu Ioan – Herăstrău, soldat Țârdea Ene – Herăstrău, soldat Ciută Gavril – Herăstrău. Monumentul înfățișează o fecioară (țara) care îndeamnă la luptă un dorobanț în plin atac. Pe fața anterioară, mai jos, este turnată în bronz o scenă de luptă de la Grivița I, iar pe verso, tot pe placa în bronz, numele ofițerilor și soldaților participanți a căror jertfă va rămâne nemuritoare, un exemplu pentru generații.

Foarte interesant pentru cunoașterea evenimentelor amintite este documentul din 21 februarie 1878: „Batalionul 1 din Regimentul 10 Putna, care a fost comandat de eroul George Șonțu, a trecut Dunărea în țară, iar la 28 februarie va defila cu întreaga Divizie a II-a la Craiova”. Pentru eroismul și sacrificiul lor în luptele de pe câmpiile Bulgariei, au fost avansați la gradul de sublocotenent următorii sergenți din Regimentul 10 Putna: Costin Alexandru, Costinescu Constantin, Ion Iancovescu, Ghiță Nicolau, Vlădescu Romeo. Un număr de 14 ofițeri au primit decorații românești și rusești. Locotenent-colonel Gh. Moldărescu a primit „Steaua României” clasa V, „Virtutea Militară” clasa IV, „Sfânta Ana” clasa II și „Sfântul Stanislas” clasa II. La 30 iulie cu ocazia primirii ordinului de deconcentrare, generalul Cerchez, comandantul Diviziei a II-a, li s-a adresat: „Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați din al 10-lea regiment de dorobanți! Voi ați suferit greutățile războiului cu multă, multă răbdare, acum vă întoarceți la casele

voastre și în mijlocul familiilor să istorisiți copiilor voștri faptele glorioase și curajul ce ați arătat în acest greu război; îmi pare rău că mă despart de voi și oricând mă voi întâlni cu voi, vă voi vedea ca pe frații mei! Să trăiți!”

De la Golești s-au imbarcat pe calea ferată până la Buzău, de aici pe jos până la Râmnicu Sărat. După un repaus de două zile, duminică 6 august la ora 2 au ajuns la bariera Focșaniului. Locuitorii din localitățile județului, într-un entuziasm de nedescris, au primit pe eroii de la Plevna, Rahova, Nicopole și Vidin, au salutat eroii Regimentului 10 Putna, având drapelul de luptă încadrat cu o coroană. La 7 august, toate companiile au pornit spre reședință, lăsând oamenii „la vatră, care la Cotești la Vidra sau Herăstrău ”.⁴²

IV.3.3.PRIMUL RĂZBOI MONDIAL Dacă „Unirea din 1859 condiționase independența, după 1878 independența era condiția luptei pentru eliberarea întregului teritoriu național și realizarea unității politice românești.

Perioada primului război mondial constituie unul din acele momente istorice care s-au întipărit adânc în memoria omenirii atât prin amploare cât și prin consecințe.⁴³

Astfel, România mânată de dorința de a contribui la grăbirea sfârșitului conflictului și sub imperiul necesității de a salvagarda interesele sale de rasă, se vede silită de a intra în linie alături de cei care îi pot asigura realizarea unității sale naționale”.⁴⁴

Dacă mobilizații din comuna Nistorești au intrat în război în 14/27 – 15/28 august 1916, prin înaintarea armatelor române în Transilvania până la 4/17 septembrie 1916 sau prin frontul din Dobrogea, cunoscând și înfruntând și calvarul unei retrageri până la fixarea unei linii de apărare în Munții Vrancei pe apa Putnei și joncțiunea cu Oituz, fixarea acestei linii, constituie începutul participării efective a populației din zonă la activitățile frontului.

Începutul operațiunilor militare din Munții Vrancei forțează evacuarea unei părți a populației civile în zona montană. Cea mai mare parte însă a rămas în zona învecinată frontului aducându-și contribuția la alimentarea cu materiale sau la sabotarea unor activități inamice din zona Valea Sării, Vidra, Măgura – Odobești.⁴⁵

Dezmembrarea, pribegia, demoralizarea, lipsurile de tot felul, teama de dușman, lipsa de coordonare și îndrumare, lipsa de igienă și asistență medicală, de medicamente, de săpun au determinat îmbolnăviri epidemice în masă de febră tifoidă, recurență, tifos exantematic, dizenterie etc.

Pentru o armată aflată de peste 2 ani în război, cea a Puterilor Centrale, și care era ținută într-un regim sever de raționalizare a mijloacelor de trai, bogățiile agro-alimentare ale României au creat năzuința satisfacerii nevoilor alimentare a celor de pe front și chiar pentru cei de acasă. În acest scop s-au rechiziționat, confiscat sau sechestrat tot felul de produse, fapt pentru care s-a lovit direct în populație, pentru că privea sănătatea oamenilor și posibilitățile de supraviețuire.

După o statistică a vremii, numărul vitelor luate cu forța de armatele germane, în timpul ocupației, amintea printre alte comune ale plășii Vrancea din județul Putna și localitățile comunei Nistorești de astăzi de la care au fost rechiziționate 60 de vite, iar 3983 au fost luate cu forța (2694 capete din Herăstrău și 1289 capete din Nistorești).⁴⁶

Privați de dreptul de trecere dintr-o localitate în alta, locuitorii erau lipsiți și de posibilitatea de a-și procura cele necesare traiului. Simțind nevoia de a se deplasa în diferite sate din jur, „câțiva locuitori” semnează o cerere adresată Prefecturii prin care se plâng că „toți locuitorii din județele ocupate pot merge în oricare parte a teritoriului ocupat fără un permis prealabil, afară de județul Putna. Avem onoarea a vă ruga să binevoiți a interveni locului competent să ne bucurăm și noi de același avantaj”.⁴⁷

Conștienți de rolul și importanța misiunii lor în acțiunile din spatele frontului, eroii vrânceni au acționat stăpâniți de sentimentul datoriei ostășești, pe cel de-al doilea front – din umbră – și din sentimente sincere de dragoste pentru patrie și plaiurile natale.

Între cei care au acționat în zecile de localități amendate pentru „vătămarea construcțiilor telefonice” se numărau și locuitorii satelor de la Valea Nărujii, condamnați la muncă silnică pentru că „intenționat au tăiat fire de telefon germane”.⁴⁸

Țăranii din imediata apropiere a frontului se strecurau pe cărări neumblate în munți, ducând cu ei informații importante pentru armata română. Cea mai eficace rețea de spionaj a fost cea organizată de Vasile Chilian și grupul său din satele Vrancei care acționa din Munții Buzăului și până în Munții Vrancei.

Ținutul județului Putna și în special al Vrancei, în partea de vest a județului, brăzdat de râpe și pâraie, cu dealuri și munți împăduriți a fost propice pentru acțiuni de spionaj de mare amploare și pentru înlesnirea trecerii frontului de către ostașii români, rămași în teritoriul ocupat sau evadați din lagărele de prizonieri organizate de germani. De asemenea, mai existau soldați pierduți de unitățile lor în timpul retragerii precipitate din toamna anului 1916. Cel mai bun punct de trecere era cel din zona Vidra, deoarece Valea Putnei și a afluenților săi erau mai puțin păzite decât celelalte poteci din această parte a frontului.⁴⁹

Urmând drumul spinos al munților și al prudenței, treceau prin satele Păulești, Nistorești, Paltin, Colacu ajungând la Tichiriș unde intrau în grija grupului lui Chilian.

În 1917, sub conducerea experimentatului strateg german, generalul Mackensen supranumit și „spărgătorul de fronturi”, care și-a stabilit punctul de comandă la cota 1001 Măgura Odobești, se concentrează un grup format din două armate a cărei coloană vertebrală o forma armata a IX-a germană.

În zona Nistorești pătrunse o parte a Grupului Gerox ce trebuia să înainteze cu grosul prin pasul Oituz și grupul Staals care trebuia să rupă frontul în stânga Siretului. Însă salutul de rămas bun rostit de Mackensen la plecarea din București „La revedere peste două săptămâni la Iași!” nu a fost pe placul Armatei I române și Armatei a IV-a ruse.⁵⁰

„Cititorule! Călătorule! Când pașii de vor duce în Vrancea, la poarta Țării Vrancei te va întâmpina monumentul eroilor ridicat de vrânceni în zilele de

sânguină și muncă ale prefectului Nicolae N. Săveanu. Pe placa frontală stă scris: «Pe aceste locuri în anul 1917 a fost viforul războiului pentru întregirea neamului. Pe acest deal al Vidrei se aflau oștile noastre; în față, peste apa Putnei, era armata română. În teritoriul ocupat rămăseseră surprinși de năvala inamicului mii de oșteni români. În zile și nopți de-a rândul ei fură trecuți dincoace prin locuri ascunse, printre rețele, tranșee sub focul aprig de obuze și mitralii, îndrumați și călăuziți de vrânceni, locuitori din aceste sate.»⁵¹

Sfârșitul războiului pune în evidență prin intermediul documentelor, noi mărturii legate de „pățimile” locuitorilor acestor pământuri. Din plasa Vrancei au fost ridicați abuziv de către inamic și duși la muncă pentru nevoile frontului cetățeni ce au muncit în regim de lagăr între 25 și 180 de zile. Locuitorii revoltați din comuna Nistorești, „Constantin I.F. Cosma fiind închis la Nehoiu Buzău, iar Dinu Baci, Ion St. Stoian au executat 12-16 luni în lagărul german Awelberg”⁵²

S-au aplicat amenzi dure autorităților și locuitorilor. Localitatea Nistorești a plătit 300 de lei.⁵³ Rapoartele primăriilor abundă în exemple de rechiziții forțate, închisoarea, deportarea, munca forțată și chiar execuții aplicate de inamic locuitorilor care și-au dovedit dârzenia, împotrivirea și chiar eroismul.

Această perioadă a primei conflagrații mondiale rămâne în conștiința contemporanilor și a urmașilor ca o etapă dificilă în consolidarea statului român, dar care a fost răsplătită Marea Unire din 1918 care „a alinat ușor durerea celor mulți și suferinzi de patimile războiului”⁵⁴

IV.3.4. AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

A doua conflagrație mondială a cuprins în mrejele sale și România, situată strategic în calea intereselor marilor puteri europene.

Războiul, în prima sa parte, s-a manifestat pentru români prin numeroase presiuni economice, constând în rechiziții necesare nevoilor frontului. Evenimentele politice ce au avut loc în special după 1940 nu au ocolit prin implicațiile lor acest colț de țară.

Astfel, cedarea teritoriilor românești în 1940, instaurarea regimului antonescian, dar mai ales rebeliunea legionară din 1941 au lăsat urme asupra zonei în cauză. Unii refugiați din Basarabia ocupată au ajuns până aici, iar mulți locuitori considerați susținători ai legionarilor au fost implicați în evenimentele din ianuarie 1941. Noua orientare geo-politică a țării a fost primită de masele largi ale populației cu foarte multă speranță, fiindcă urmărea întregirea țării.⁵⁵ Astăzi veteranii își aduc aminte cu entuziasm de momentele când, înregimentați în efectivele Armatelor 3 și 4 române s-au angajat în războiul împotriva Uniunii Sovietice cu scopul de a elibera teritoriile răpite în iunie 1940. Unii chiar oferă adevărate lecții de istorie detaliind evenimente din grupul de armate „Generalul Antonescu” și aliaților de atunci. Armata 11 germană condusă de generalul Eugen von Schobert, generalii Petre Dumitrescu și Nicolae Ciupercă au rămas vii în memoria subordonaților.⁵⁶

Printre cei 90.000 de militari pierduți de armata română în luptele pentru Odesa figurează și combatanții proveniți din această regiune a Vrancei.⁵⁷ De asemenea, în luptele din zona Crimeii, Cuban, Cotul Donului – Stalingrad sunt înregistrați morți, răniți sau prizonieri din Nistorești.

Povestirile culese de la veterani sunt neașteptat de precise, putând fi comparate cu documentele oficiale ale unor personalități ale epocii ce prezintă realitățile frontului. Astfel scrisoarea din 13 martie 1943 adresată generalului german Von Richthofen de către Antonescu înfățișează aceleași condiții ale frontului descrise de un participant la lupte: „Am trimis tot ceea ce aveam mai bun ca trupă, cadre și material în cele mai îndepărtate regiuni ale frontului de est, în Caucaz, la Stalingrad și pe Don ... Împrejurările au făcut ca armatele noastre a III-a și a IV-a să primească primul șoc, și poate cel mai puternic, al ofensivei de iarnă rusești. Lipsite de un material modern și copleșite de inamic, armatele noastre au luptat până la marginea posibilităților, pierzând tot materialul și aproape totalitatea forțelor combatante”.⁵⁸

Eroii de pe frontul de est în prima parte a războiului au devenit în scurt timp victime ale situației create după 23 august 1944, ajungând prizonieri în

lagărele sovietice. Cei care au reușit să se întoarcă acasă, răniți sau invalizi, nu au avut o soartă mai bună, după 1950 fiind considerați dușmani pentru că au luptat împotriva prietenului de la răsărit. Calitatea de veteran și drepturile lor nu le-au fost recunoscute decât după 1989.⁵⁹

Noul mers al evenimentelor îi găsește pe acești vrânceni în luptele pentru eliberarea României de sub ocupația hitleristă. Pierderea importantă de efective a fost suplinită prin concentrarea unor contingente foarte tinere ce au fost trimise fără multă instrucție pe linia frontului.

Discuțiile semnalate între unitățile române și sovietice nu au constituit piedici pentru români în a-și elibera teritoriul național. Prezența noastră în luptele de pe teritoriul Ungariei și Cehoslovaciei este dovedită și de distincțiile primite pentru faptele de arme de către veteranii comunei.

Munții Tatra au reprezentat limita până unde soldații români originari din această localitate au ajuns la eliberarea Europei ocupate de Hitler.⁶⁰

„Să dea Dumnezeu ca niciodată, nimeni să nu mai treacă prin ce am trecut eu și camarazii mei” așa sună vocea veteranului Radu Aga de care noi, contemporanii, trebuie să ținem seamă.⁶¹

IV.3.5. ASPECTE PRIVIND REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ DIN MUNȚII VRANCEI

„Sărac și cinstit, dar lipsit de spirit de clasă a dat la cap parveniților și nu le-a acceptat ordinele”, astfel a rămas în memoria apropiaților una din victimele sistemului comunist ce și-a găsit sfârșitul în Câmpia Bărăganului.

Înainte de 23 august 1944, prin numărul de membri și influența sa în societate, Partidul Comunist Român nu conta practic în viața politică, ca și în viața zbuciumată a vechilor răzeși vrânceni. Evoluția situației de pe front, apropierea trupelor sovietice de graniță au impus acceptarea comuniștilor la pregătirea înlăturării lui Antonescu și alăturarea la Națiunile Unite.

În anii care au urmat, în condițiile ocupației militare sovietice, rândurile partidului comunist au crescut vertiginos. Au fost și oameni care au crezut sincer în

idealurile comuniste. Dar au fost și mulți oportuniști, care simțeau de unde bate vântul și se grăbeau să se alăture, conform părerii că oricând cel mai bine e să fii în tabăra învingătorului.

În aceste vremuri tulburi, pline de oportuniști, „visători și slugoi” mai existau încă în lumea satelor vrâncene elemente neatinsse de microbul exportat de la Moscova. Acestea au fost puse în valoare în special acolo unde foști ofițeri ai armatei române, foști membri ai partidelor istorice, conștienți de „molima rusească”, au organizat grupuri de rezistență armată sperând totodată la ajutorul puterilor democratice ale lumii.

Locuitorii satelor vrâncene de munte, Nistorești, Herăstrău, Bârsești, Nereju au cunoscut astfel de evenimente sfârșite tragic în jurul anului 1950. Spiritul de libertate, de nesupunere a fost trezit, se pare și între locuitorii de pe Valea Nărujii de un fost ofițer ce și-a găsit refugiul în părțile acestea. Lupșa, căci despre el este vorba, a rămas în memoria contemporanilor ca inițiator al rezistenței anticomuniste din zona Nistorești – Herăstrău.

Toader Bălănuță, Gheorghe Dragu, Toader și Neculai Bahnă, Alexandru Sava, Stan Cornea, Ion Anuțoiu, Neculai Nistoroiu sunt doar câțiva din membrii grupului numit Vlad Țepeș II ce au acționat aici, având ca lideri pe Mihai Marcu și Dumitru Boștiog.

Această calitate este dovedită și prin pedeapsa mult mai mare primită de Dumitru Boștiog în 1950, de 25 de ani închisoare.⁶²

Fenomenul rezistenței anticomuniste din România și implicit din această zonă trebuie studiat îndeaproape, fiind foarte complex, deoarece el nu s-a redus la activitatea câtorva membri, ci a înglobat forța mai multor celule sprijinite tacit de majoritatea locuitorilor. Uriașa propagandă comunistă care îi înfățișa ca dușmanii cei mai de temut ai „bunăstării poporului” și ordinii firești, nu a avut efectul dorit.

Sprijinirea elementelor „reacționare” ce luptă pentru idealurile naționale sau sociale sunt de altfel obiceiuri vechi pe aceste locuri. Să ne amintim numai de vestitul haiduc al Vrancei, originar din Herăstrău, Costică Bahnă, care a acționat împotriva bogătanilor până în 1923.

Pentru lichidarea acestei mișcări, Partidul Muncitoresc Român și-a intensificat acțiunile în anii 1949-1950 utilizând forțele armate și ale siguranței precum și fideli tovarăși locali. Bătrânii încă își mai amintesc că „în 1950 în Herăstrău era forfotă mare. Securitatea descărca camioane întregi de soldați care își executau fiecare sarcinile”.⁶³

Tehnicile de obținere a informațiilor erau dintre cele mai diverse: de la confiscarea vitelor, carelor de povară, a locuințelor la obținerea de funcții de conducere în partid de către informatori. Folosirea forței era obișnuită, femeile fugarilor fiind obligate să „colinde” munții în fața puștii soldaților pentru a-și găsi soțul.⁶⁴

Acțiunea militară din anul 1950 nu a avut efectul dorit, nefiind prins nici măcar unul dintre componenții mișcării de rezistență. Însă practicile inumane și-au pus amprenta asupra familiilor rămase la sate. Teroarea psihologică pentru acestea devenise de nesuportat. Vizitele organelor de securitate se întetiseră. În fiecare noapte patrulile de soldați verificau podurile caselor. Dacă numărai pe cei care se urcau în pod și pe cei care coborau, se observa că o parte rămâneau, „rătăciți acolo câteva zile”. Pe lângă acestea, munca de partid a cadrelor locale nu mai țineau cont de relațiile de sânge, de vecinătate, trădarea și vinderea de informații, chiar false, aducând profit.⁶⁵

Nu trebuie astfel să ne mire faptul că grupul de rezistență din satele Nistorești și Herăstrău, după ce au scăpat de acțiunile „de poteră” din Munții Palcăului, au revenit singuri la casele lor. Autoritățile au putut ușor să îi aresteze fie din gospodăriile proprii, de la muncile agricole sau din iarmaroacele organizate în zonă. Soarta lor depindea acum de binevoiența sistemului și de jocurile micilor slujbași locali ce îi considerau „pe unele rubedenii victime ale agitatorilor, iar pe ceilalți dușmani de moarte așa cum fuseseră întotdeauna”.⁶⁶

Majoritatea luptătorilor anticomuniști din Munții Vrancei au îngroșat rândurile deținuților politici închiși în temutele închisori de reeducare de la Gherla, Aiud, Poarta Albă. Pedepsele au variat între 4 și 25 ani de închisoare. După

efectuarea pedepsei, parțială sau totală (unii au „prins” unele grațieri), calvarul continua fiind deportați fără știrea familiei în stepele Bărăganului (fig. 4).

Astfel, imensele întinderi din sud-estul României au devenit căminul miilor de foști deținuți politici ai sistemului comunist. Aceștia au avut de înfruntat nu numai condițiile mizere în care trăiau, muncile agricole istovitoare, represiunea autorităților, ci și lipsa legăturilor cu familiile.

Satele în care au ajuns vrâncenii au fost construite de familiile de țărani chiaburi ce au fost deportate aici în urma colectivizării forțate. Multe au rămas pustii în urma reîntoarcerii la locurile de baștină sau morții „proprietarilor”. Noii chiriași au continuat munca impusă de autorități. Nici aici nu au scăpat de condiția de „dușmani ai poporului și a clasei muncitoare” fiind supuși multor abuzuri.⁶⁷

Un exemplu îl constituie moartea lui Neculai Nistoroiu, aprins adversar al ordinii impuse, dispărut în timpul unei vânători de rațe în apele brațului Dunării, Borcea. Cunoscuții spun că a fost „ajustat” de cei ce organizaseră vânătoarea tocmai pentru acest lucru.⁶⁸

Familiile din Nistorești care au aflat de cei deportați în Bărăgan au început să înduplece pe activiștii de partid „care te puteau spânzura sau scăpa cu viață”, să înlesnească întoarcerea acasă a supraviețuitorilor. Printre cei care au reușit să ajungă pe locurile natale se numără și Mihai Marcu din Herăstrău, care prin acuratețea gândirii, memoria deosebită și spiritul de critic istoric uimește și astăzi contemporanii.

Această rezistență acerbă împotriva regimului totalitar a avut urmări pentru întreaga perioadă 1950-1989, zona fiind supusă în permanență atenției organelor statului, care au încercat prin orice mijloace să „moaie spiritul năvalnic al țăranului de la munte”.

NOTE

1. Informații oferite de profesorul pensionar Constantin Gogoriță
2. Colecția a fost realizată de cadrele didactice de specialitate de la Școala cu clasele I-VIII Nistorești
3. Încadrarea tipologică a izvoarelor arheologice a fost realizată și de alte persoane, cadre didactice în cadrul culturii Monteoru
4. Cherciu, C., *Vrancea și Ținutul Putnei*, Ed. Neuron, Focșani, 1995, pag.84
5. Stahl, H.H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, vol.I, 1958, pag.173
6. *Ibidem*, pag.144
7. Cantemir, Dimitrie, *Descriptio Moldaviae*, (traducere Pascu, G.), București, 1937, pag.301
8. Constantinescu Mircești, C., Stahl, H.H., *Documente vrâncene*, pag.61
9. Constantinescu Mircești, C., *Vrancea arhaică. Evoluția și problemele sale*, Ed. Litera, București, 1985, pag.97
10. *Ibidem*, pag.98

11. Mihăilescu, N.Șt., Mihăilescu Șt.H., Macovei N., *Valea Putnei*, Ed. Științifică, București, 1970, pag.9
12. Rădulescu, N.Al., *Vrancea geografia fizică și umană*, *Societatea regală română de geografie*, București, 1937, pag.126
13. Sava A., *Documente putnene*, vol.II (1931), Chișinău, pag.35
14. Cherciu, C., *op. cit.*, pag.10
15. *Ibidem*, pag.18
16. Constantinescu Mircești, C., Stahl, H.H., *op. cit.*, pag.393
17. Constantinescu Mircești, C., *op. cit.*, pag.65
18. Constantinescu Mircești, C., Stahl, H.H., *op. cit.*, pag.65
19. Constantinescu Mircești, C., Dragomirescu, I., *Marele proces al Vrancei în Studii și articole de Istorie*, vol.VII, 1965, pag.183
20. Constantinescu Mircești, C., *op. cit.*, pag.66
21. Constantinescu Mircești, C., Stahl, H.H., *op. cit.*, pag.100
22. Sava, A., *op. cit.*, pag.62
23. Constantinescu Mircești, C., *op. cit.*, pag.77
24. *Ibidem*, pag.85
25. Sava, A., *op. cit.*, pag.98
26. Constantinescu Mircești, C., Dragomirescu, I., *op. cit.*, pag.188
27. *Ibidem*
28. Sava, A., *op. cit.*, pag.107
29. *Milcovia*, an I, vol.I, 1930, Focșani, pag.102
30. Cherciu, C., *op. cit.*, pag.76
31. *Ibidem*
32. Broșteanu, C., *Salinele noastre. Studiul istoric, juridic și economic asupra exploatării salinelor, monopolul sării la romani și la români*, București, 1901, pag.28
33. Cherciu, C., *op. cit.*, pag.111-112
34. *Ibidem*, pag.120

35. Stahl, H.H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe*, București, 1958, pag.176
36. Sava, A., *op. cit.*, vol.I (1929), Focșani, pag.20
37. Constantinescu Mircești, C., Stahl, H.H., *op. cit.*, pag.169
38. Sava, A., *op. cit.*, pag.208
39. Paragină, D.V., *Valea Zăbrăuțului*, Ed. Porto Franco, Focșani, 1990, pag.173
40. *Ibidem*
41. Coșbuc, G., *Războiul nostru pentru independență*, București, Ed. Cartea Românească, 1920, pag.87
42. *Independența României, documente*, vol. I, Ed. Academiei R.S.R., București, 1977, pag.362-365
43. Paragină, D.V., *op. cit.*, pag.175
44. *Declarația de intrare în război a României în Documente din Istoria românilor*, București, 1996, pag.401
45. Tucă, Al., *Triunghiul eroic Mărășești, Mărăști, Oituz*, Ed. Junimea, Iași, 1977, pag.98
46. Fondul Prefecturii județului Putna, *ds. 47/1919*, f.443
47. *Ibidem*, *ds. /1919*, f.446
48. Arhivele Statului, Focșani, Primăria orașului Focșani, *u.p.10/1917*, f.125
49. Gavrilesco, A., *Eroi din umbră*, București, 1997, pag.162
50. Kirileanu, G.T., *Scrieri I*, Ed. Minerva, București, 1989, pag.519-520
51. Monumentul de la intrarea în localitatea Vidra pe D.N.2
52. Fondul prefectura Vidra Vrancea, *d.s.2/1919*, pag.419-450
53. *Ibidem*
54. *Gavrilescu, A.*, *op. cit.*, pag.180
55. Informații oferite de I. Diaconu, veteran
56. Informații furnizate de veteranul I. Anuțoiu
57. *Ibidem*
58. Paragină, D.V., *op. cit.*, pag.182-183

59. Sursa este veteranul I. Anuțoiu
60. Sursa este veteranul Radu Aga
61. *Ibidem*
62. Mihai Marcu, supraviețuitor al evenimentelor
63. Informații oferite de Marița Cornea, sora lui Mihai Marcu
64. *Ibidem*
65. *Ibidem*
66. *Ibidem*
67. *Ibidem*
68. *Ibidem*

CAPITOL V

CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ELEMENTELOR ETNOGRAFICE SPECIFICE ZONEI NISTOREȘTI

V.1. MONUMENTELE DE ARTĂ ÎN LEMN

V.1.1. LĂCAȘE DE CULT

Printre realizările de seamă ale locuitorilor acestor meleaguri se numără și monumentele de artă în lemn, unele dintre ele înfruntând și astăzi vitregia vremurilor. Având în vedere că regiunea Vrancea este, prin excelență, o „regiune răzeșească, așezată lăturalnic față de orice drum de comunicație și care nu a avut contact decât foarte târziu cu Domnia”, putem afirma că monumentele de care ne vom ocupa sunt creația nemijlocită a acestor țărani răzeși.¹

Cadrul natural al județului a oferit locuitorilor săi materia primă din care și-au construit locuința și lăcașul de cult. Și astăzi, în satele așezate în regiunile

muntoase ale Vrancei, se păstrează construcții tradiționale din lemn. Lăcașul de cult „a însemnat pentru vremuri feudale factorul politic și social al vieții satelor românești”, pentru realizarea căruia „și-a pus meșterul lemnului toată priceperea lui”.²

În atenția noastră au stat deci în primul rând monumentele originale religioase: biserica veche a schitului valea Neagră, biserica „Sfinții Voievozi” din satul Vetrești-Herăstrău (fig.5.b) și biserica „Sfântul Nicolae” din comuna Nistorești (fig.5.a).

La 29 aprilie 1757 a luat ființă, la confluența pâraielor Valea Neagră și Năruja, schitul Valea Neagră, cel mai mare schit din Vrancea.³ Ctitorul schitului a fost preotul Maței din Spinești, ajutat de călugării de la Valea Mărului și obștea locuitorilor zonei, ce au contribuit la înzestrarea lui „cu odăjdii și cărți sfinte”. Cei dintâi călugări care au populat schitul au fost ieromonahul Neofit, ierodiaconul Daniel, schimnicul Spiridon, monarhii Meftodi, Dionisie și Frașmu. „Aici a petrecut mai mulți ani și învățătorul Paisie Velciocovski, ajuns mitropolit al Moldovei”. În anul 1968 schitul posedă o frumoasă avere și ceva vie în podgorie.⁴ Construită din bârne de stejar cu sânnuri drepte, abia evidențiate, cu pridvor închis și streșini largi, ce amintesc de acoperișurile bisericilor moldovene din secolele XIV-XVI, biserica reține atenția printr-o veche icoană pictată în Rusia pe la 1431 și adusă aici de călugării de la valea Mărului.⁵

În 1842 construcția a fost refăcută de către obște, însă în pofida transformărilor și adăugirilor acest vechi monument de arhitectură populară și-a păstrat totuși forma și ornamentația originală.⁶

Tot în comuna Nistorești, satul Vetrești – Herăstrău se află un alt monument din lemn, biserica „Sfinții Voievozi”. Pentru datare am luat în considerare documentul din 29 mai 1819, prin care „poporenii di la biserica din satul Vetrești cer de la vechilul Vrancei să le dea un popă pentru biserica lor”.⁷

Existând la începutul secolului al XIX-lea, cum consemnează și documentul, analizând și caracteristicile planului de construcție al lăcașului, putem afirma că edificarea monumentului s-a făcut la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Un motiv vechi cu largă răspândire în arhitectura religioasă din lemn o constituie funia. Ea înconjoară biserica de jur împrejur ca un brâu. Acesta este specific și la nervurile bolților de la biserica Vetrești – Herăstrău.⁸

Biserica construită de meșteri țărani, din materiale de construcție tradiționale, lemn de stejar pe temelie de piatră, păstrează tehnica de construcție străveche. Bârnelor de stejar din care este construită au dimensiuni impresionante, cioplindu-se dintr-un singur trunchi. Tălpile construcției sunt masive, prelungindu-se dincolo de punctul de îmbinare. Bârnelor din partea superioară a pereților sunt mai lungi, crestate „în dinți” având rolul de a susține consolele acoperișului.

Pereții din bârne sunt căptușiți cu scânduri în interior. Sistemul de boltire este unicat în zona Vrancei prin prezența a două bolți semisferice pe cele două abside, a căror prezență nu poate fi bănuită privind interiorul edificiului, deoarece le acoperă un tavan unitar de scândură.⁹

La fel de dificilă a fost datarea altui locaș de cult lipsit de inscripții: biserica „Sfântul Nicolae” din Nistorești. În ajutor ne-a venit un document care menționează biserica și satul la leat 7300 (1892) mai 18.

Ținând cont de acest izvor istoric și de caracteristicile stilistice, putem afirma că lăcașul a fost construit la sfârșitul secolului al XVIII-lea, începutul secolului al XIX-lea. De asemenea, decorația pictată a catapetesmei poartă data de 1820, venind în sprijinul afirmației anterioare.¹⁰

Pe lângă toate însușirile și caracteristicile pe care le compun, construcțiile din lemn enumerate au păstrat aceeași metodă străveche de protejare și în același timp de ornare a acoperișului, folosind în același mod același material „șița” sau „șindrila”. Fiind confecționată din lemn de tisă, ușor de prelucrat, șindrila realizează printr-o dispunere și aranjare ordonată pe acoperișurile construcției, un decor ce amintește de dispunerea solzilor de pește.

Împreună cu toate elementele ce compun construcția respectivă, șindrila formează un ansamblu arhitectonic unitar, bine încheșat.

Prin procedee tehnice realizate în prelucrarea lemnului și prin motivele ornamentale, meșterii au căutat să redea tot ceea ce a fost experimentat de-a lungul timpului. Ei au rezolvat în mod ingenios importanta problemă a ornamentării prin combinarea tuturor mijloacelor de exprimare arhitectonică: materiale, forme și proporții.

V.1.2. INSTALAȚII HIDRAULICE

Acest ținut, ca de altfel tot spațiul vrâncean, a cunoscut în condițiile antropogeografice deosebite, o dezvoltare social-economică cu circuit închis. Viața pastoral forestieră a generat unelte și dispozitive ingenioase, sinteze ale preocupării localnicilor, pentru valorificarea condițiilor naturale date, unele de veche tradiție păstrându-se până astăzi.

De la economia naturală, practică în perioada formării obștilor sătești se trece treptat la dezvoltarea unei economii de tip feudal, având ca exponente meșteșugurile specializate bazate pe folosirea instalațiilor hidraulice: morărit, piuărit, jogărit, meșteșugiri care valorificau abundența de materii prime (cereale, lână, lemn de diferite esențe).¹¹

Bogata rețea hidrografică care străbate ținutul de la vest la est, a favorizat utilizarea energiei naturale încă din cele mai vechi timpuri, deși multă vreme în aceste regiuni izolate ale Vrancei vechile unelte au coexistat cu instalațiile evoluate din acestea și așezate pe apă. În amintirea arhetipurilor se păstrează denumirile moară, piuă, fierăstrău.¹²

Documentar, prezența morii de apă este semnalată pe plaiurile vrâncene în actele de danie, hotărnicie sau vânzare-cumpărare, parafate de domnitorii moldoveni începând cu secolul al XV-lea și continuând în secolul al XVI-lea, unde apar menționate vadurile de mori și morile domnești sau mânăstirești pe cursul râului Putna.¹³

Enumerăm în continuare obiectivele amplasate în spațiul geografic avut în studiu:

- Moara cu roată verticală (fig. 6). Situată pe malul stâng al râului Năruja, la ieșirea din satul Vetrești – Herăstrău, lângă axul șoselei județene Focșani – Herăstrău. După aspectul planului și dimensiunile acestuia, se încadrează printre morile de format mic. Așezată pe temelie de bolovani, are pereții din scânduri de brad, iar acoperișul în două ape, cu învelitoare de șindrilă. Interiorul este structurat pe două nivele despărțite prin tavan de scândură: podul, cu acces la coșul morii și parterul denumit și „la covată”. Instalația are randament mediu măcinând la oră un sac de porumb. Starea de conservare este mediocră.

O astfel de moară cu roată verticală a funcționat și în satul Făget (Fig.7.a), pe malul drept al râului Năruja, la 100m, peste punte de axul drumului județean Focșani – Herăstrău.¹⁵

- Dârsta cu două valuri și o vâltoare, situată pe malul stâng al râului Năruja, la ieșirea din satul Românești. Ca și morile, dârstele funcționează pe iaz, acționată însă de o roată verticală mare (având diametrul între 2,80m și 3m), cu admisie inferioară. Scocul este înclinat la capătul dinspre cupe până la 45⁰. Apa care alimentează de la „abzău” vâltoarele, prin ramificația de scocuri, trebuie să fie curată și nu prea rece, de aceea dârstele nu funcționează în sezonul rece. Este o instalație complexă pentru finisarea cergilor și procovețelor.

În anul 1976 au fost transferate din satul Românești, comuna Nistorești, în patrimoniul Complexului muzeal Vrancea următoarele instalații hidraulice:

- piuă, folosită la îndesirea stofelor de port popular pentru sezonul rece. Piesa era în variantă mare cu 6 „chilugi” (pisălogi → „chisălogi”);¹⁷
- dârstă, folosită la finisarea țesăturilor ornamentale de interior. În vechime, instalația a funcționat în complex cu o piuă și un joagăr la o distanță de 1km amonte

Morile au cunoscut pe apele curgătoare din ținuturile Vrancei o răspândire atât de mare încât în anul 1850 numai în zona Nistorești existau 36-40 exemplare

(cumulate cu Năruja), cele mai multe aflându-se pe gârlele Putnei, de unde și denumirea păstrată până astăzi „gârlele morilor”.¹⁸

Tot aici, potrivit statisticilor, funcționau 65 de „herăstrae” care fasonau lemnul aflat din belșug în zona montană a Vrancei. Un important sat al comunei Nistorești poartă această denumire – Herăstrău. Pe văioaga Herăstraielor, spun bătrânii, s-au construit primele fierăstraie acționate de forța apei. Primul ar fi apărut pe Valea Boului, „fiind cel al lui Blendac, poreclă dată de un anume Bără”.¹⁹

Numele de „Herăstrău” vine deci de la fierăstraiele (herăstraie - popular) înființate de privighetorul de Vrancea, Costache Neagu pe la 1750.²⁰

Numărul mare și varietatea instalațiilor hidraulice existente din vremuri imemorabile pe aceste meleaguri, dovedesc preocuparea populației rurale pentru perfecționarea uneltelor și folosirea cu ingeniozitate și talent a condițiilor date. Diversificate ca principiu constructiv și desăvârșite sub aspect funcțional, aceste instalații sunt adăpostite de edificii sobre, izvorâte parcă din apă, armonizate cu peisajul înconjurător, unele dintre ele păstrându-se nealterate până în zilele noastre la adăpostul munților. Cu timpul, aceste redute ale civilizației strămoșești, făurite de secole, sunt scoase din uz datorită necesităților vremurilor noi, dar ele rămân conservate „in situ” sau în muzee cu expunere în aer liber, dovezi concludente ale spiritului tehnic creator al românilor.

V.2. OBICEIURI STRĂVECHI DIN ARTA POPULARĂ VRÂNCEANĂ

Influențate de așezarea geografică și de zonele etnografice limitrofe, în Vrancea și comuna Nistorești în special, s-au păstrat o serie de îndeletniciri artistice și obiceiuri ce s-au menținut până astăzi, căci: „De la ursitoarele care îți ursesc soarta când abia te-ai născut, până la bradul împodobit care-ți arată calea spre mormânt, toate faptele mari și mici ale vieții sunt însoțite de ceremonialuri duioase și tainice, de multe ori fără rost, care îngrădesc viața într-un ritual tot atât de sacru ca și cel religios, moștenit aproape neschimbat din bătrânii bătrânilor.

Tatăl face într-un fel casa, mama țese, croiește și coase cămașa cu anumite «râuri», copiii se joacă într-un anumit fel, făcând mișcări și spunând uneori cuvinte pe care nu le mai înțelege nimeni, fetele cântă într-un anumit fel, bătrânele lecuiesc cu anumite descântece ciudate, până și ciobanul își cheamă oile, își scapă fluierul sau bățul într-un anumit fel.

Pretutindeni tradiție urmată necondiționat de popor în marea lui masă, tradiție moștenită din timpuri îndepărtate și trecută din om și om până în zilele noastre”.²¹

Vechimea artei populare vrâncene nu se poate calcula, dar un lucru este sigur și anume că a luat naștere simultan cu trebuințele oamenilor de a-și întocmi lucruri utile, necesare vieții de zi cu zi, dezvoltându-se progresiv și îmbrăcând forme variate de manifestare.

Astfel, „numeroase tradiții, superstiții la care se mai adaugă diferite creațiuni ale artei populare, atât de puțin cunoscute, cu drept cuvânt au deșteptat curiozitatea chiar a etnografilor străini, care le caracterizează în următorul mod: creațiuni care se numără printre cele mai interesante și mai antice manifestări ale artei populare europene”.²²

Ornamentica vrânceană diferă după materialele care se aplică, un singur motiv circulând cu insistență indiferent dacă materialul folosit este lemnul, osul, fibrele textile etc. și anume „pomul vieții”.

În legendele populare acest mit al pomului vieții apare în mod constant cu semnificația unui pom dătător de viață, căci cele mai interesante obiceiuri se mai păstrează în unele părți ale țării, unde civilizația a pătruns mai pe „îndelete” și unde urbanizarea nu a înăbușit aceste forme străvechi de cultură și de artă populară. Din multitudinea de ornamente folosite pe obiect (pe tipare de caș – bradul, crucea) este deosebit de interesant pentru credințele și superstițiile ce-au fost legate în timp de acest ornament.²³

Folosirea bradului sau a altui arbore împodobit cu tot felul de lucruri atunci când creștinii se „grijesc” după datină în timpul vieții se mai păstrează izolat și astăzi.²⁴

O latură esențială a artei populare o constituie portul cu elementele sale caracteristice, derivate din cel al strămoșilor noștri daci. Urmărind motivele ornamentale de pe cămăși și catrințe, observăm de asemenea prezența acestui motiv într-o reprezentare extrem de atrăgătoare.²⁵

Amintim de asemenea obiceiuri legate de dansul popular, care după vorba bătrânilor „dacă se uită, poți să-ți uiți și numele”, trecută, se pare, ușor cu vederea de generația tânără ce „uită voit obiceiurile străbunilor”:²⁶

- Hora satului, spectacol artistic spontan pentru privitori și mijloc de exprimare emoțional – estetic pentru dansatori, organizată la marile sărbători religioase (Crăciun, Paște);
- Balul, echivalentul mai modern al horii satului, o manifestare nocturnă desfășurată în spații închise;
- Vălăritul, obicei aparținând perioadei premaritale care avea loc a doua zi de Paști (pe cale de dispariție);
- Ritualurile și dansurile nunții:
 - „Dansul miresei” la „vedrele” de sâmbătă seara
 - „Dansul mirelui la hobotit”
 - „Dansul miresei la scoaterea din casă”
 - Hora mare a nunții
 - Colocășia
 - Iertăciunea
- Ceremonialul funebru (la priveghi)²⁷

Țăranul din Nistorești nu s-a lăsat copleșit de îndeletnicirile sale agro-silvice, ci a împletit munca cu preocupările de ordin spiritual și cultural, care își au rădăcinile înfipite într-un fond de datini străvechi magico-mitologice ale poporului român.

Bilanțul pozitiv al muncii, realizările din cursul unui an de trudă erau legate în antichitate de ajutorul dat de ființele mitologice, de forțe ale naturii, care trebuiau cinstate prin „sărbători simbolice”. Așa s-au născut sărbătorile de iarnă. Sărbătorile solstițiului de iarnă sunt axate pe sărbătorile străvechi ale anului nou.

De anul nou, într-un carnaval multicolor, susținut atât de adulți cât mai ales de copii, se amestecă spectatorii cu colindătorii, colindele cu jocurile de măști, superstițiile inofensive cu prezicerile augurale.²⁸

Colindele transmise din tată în fiu au teme religioase, împletite uneori cu elemente etnografice locale.

Plugușorul însoțit de buhai, plug, tălângi, clopoței, fluier, tobă, cimpoi este o urare lungă, cu întâmplări hazlii și vorbe de duh, în care se succed muncile agricole, de la arat, secerat ... și până la împletirea colacilor, încheindu-se cu urări de belșug, sănătate și voie bună.

Jocurile cu măști sunt comune tuturor zonelor țării și chiar popoarelor sud-est europene, dar ceea ce au semnificativ pentru mitologia românească sunt cele ale carsienelor, ca și cele ale cornutelor sălbatice și domestice. Masca de urs, de cerb, de capră, „relevă totodată relicve etnografice și reminiscențe folclorice și de artă populară ale unei mitologii ce ține de vânătoarea primitivă, de domesticirea animalelor și de activitatea agro-pastorală arhaică”.²⁹

Obiceiurile, datinile și cântecele rituale sunt manifestări de însoțirea vieții de la naștere până la mormânt ... Fetele să nu se spele cu apă din urcior că-i rău de urât; cum va fi vremea în ziua nunții așa va fi și viața celor care se căsătoresc; dacă plouă la înmormântare, i-a părut rău răposatului de despărțirea de pământeni. Se mai păstrează și astăzi sistemul bocitoarelor la înmormântare, având un repertoriu cu totul improvizat și legat de viața celor decedați.³⁰

În continuare vom mai puncta câteva din cele mai interesante obiceiuri, descântece, „vorbe de duh” caracteristice zonei luate în studiu:

- cărbunele stins în apă spunea prin căderea sa la fund sau rămânerea la suprafață despre vindecarea posibilă a celui descântat;
- obiceiul de „a se turna cositor” în apă, interpretarea de către descântătoare și afumarea celui speriat;
- ... „ce-i frumos la toți le place, dar nu știu în ea ce zace!”;
- „Bărbatul să fie puțin mai frumos decât dracul, dar cu punga plină.”;
- „Să nu se înceapă niciodată sacul de la fund.”;

- „Feciorul să nu se mărite niciodată.”;
- luatul copilului „din păr” pentru „a-și căpăta astâmpăr”;
- protecția împotriva deochiului prin folosirea aței roșii.³¹

Muzica populară rămâne totuși îndrăgită în Nistorești. O dovedește existența formației de cimpoieri. Dintre componenții mai în vârstă amintim pe: Stanciu Ion, Șogor Neagu, Gogoriță Stan, Fega Toader, Găină Ștefan, Grosu Neculai, Siminoiu Stan, Băican Stan, Marcu Eugen. Noua generație este îndrumată încă de pe băncile școlii să aprofundeze etnosul popular, unii elevi activând în ansamblul „Doina Vrancei” din Focșani.

NOTE

1. Constantinescu Mircești, C.D., Stahl, H.H., *Documente vrâncene* (Cărți domnești, hotărnicii și izvoade), vol.II, București, 1909, pag.3
2. Petrescu, P., *Unitate de concepție și decorație a bisericilor din lemn românești* în *S.C.I.A.* seria Artă plastică, Ed. Academiei, București, 1967, ton.14, nr.1, pag.24
3. Sava, A., *Documente putnene*, Focșani, vol.I, pag.146
4. Fondul Prefecturii Putna, 1908/ds.32, pag.121
5. Giurgea, E., *Vrancea*, Ed. Sport-Turism, București, 1977, pag.116
6. *Ibidem*, pag. 177
7. Constantinescu Mircești, C.D., Stahl, H.H., *op. cit.*, pag. 138
8. Lelia, P., Manoliu, R., *Monumente de artă din patrimoniul județului Vrancea*, în *Vrancea. Studii și comunicări*, vol.I, Focșani, 1978, pag. 218
9. *Ibidem*, pag.219
10. Sava, A., *op. cit.*, pag. 126

11. Pavel, I., *Considerații istorico-etnografice privind apariția și răspândirea instalațiilor hidraulice pe teritoriul județului Vrancea. Studii și comunicări*, Focșani, vol.I, 1978, pag.199
12. *Ibidem*, pag.200
13. Arbore, V., *Cu privire la morile vrâncene. Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor de etnografie și artă*, pag.244; Arhivele Statului, Focșani, Fondul Prefecturii Putna, ds.13/1897
14. Pavel, J., *Repertoriul instalațiilor hidraulice tradiționale de pe teritoriul județului Vrancea în Vrancea. Studii și comunicări*, Focșani, vol.IV, 1981, pag.344
15. *Ibidem*, pag.343
16. *Ibidem*, pag.355
17. Rădulescu, Al.H., *Vechea industrie vrânceană Milcovia*, an V-VII, Focșani, 1936, pag.34
18. Arbore, V., *op. cit.*, pag.244
19. Hârnea, C., *Locuri și legende vrâncene*, Bacău, 1972, pag.146
20. *Ibidem*
21. Vâlsan, G., *O știință nouă: Etnografia. Biblioteca secțiunii geografie-etnografie a Astrei*, nr.2, Cluj, 1927, pag.17-18
22. Arbore, V., *Un motiv străvechi în arta populară din Vrancea: „Pomul vieții” în Vrancea. Studii și comunicări*, vol.I, Focșani, 1981, pag.233
23. *Ibidem*, pag.235
24. Informații preluate de la octogenarul Radu Aga; „Grijire are semnificația de pomană făcută de cei vii pentru propriile suflete, în vederea drumului și vieții veșnice, pentru iertarea păcatelor”
25. Ornamente identificate pe piesele de port popular din „lada cu zestre” a Mariței Cornea
26. Spicuri din filosofia populară a bătrânilor satului (Radu Aga, Ion Stochici)
27. *Ibidem*
28. Hârnea, C., *op. cit.*, pag. 150

29. Arbore, V., *op. cit.*, pag.235-236
30. Informații culese de la Mihai Hanu de 90 de ani din comuna Nistorești, Bârcari
31. *Ibidem*

CAPITOL VI

ELEMENTE DE TOPONIMIE LOCALĂ

Este cunoscută importanța pe care o prezintă toponimia, „adevărată arhivă unde se păstrează amintirea atâtor evenimente, întâmplări și fapte mai mult sau mai puțin vechi sau importante, care s-au petrecut de-a lungul timpurilor și au impresionat într-un chip oarecare sufletul popular”, așa cum o caracterizează Iorgu Iordan.¹

Studii despre toponimia acestei regiuni, deși au fost întreprinse de cercetători de mare prestigiu, au dat loc la interpretări bazate pe presupuneri mai mult sau mai puțin verosimile. Chiar toponimicul „Vrancea” a obținut explicații atât de felurite în legătură cu etimologia lui, încât multă vreme ne-a fost greu să acceptăm una din ipotezele propuse.

Astfel, Nicolae Iorga crede că acest nume ar deriva de la „vrană – gaură de butoi”. Geograful Simion Mehedinți are o părere asemănătoare când presupune că tocmai forma concavă, adică depresiune saliferă închisă între Carpații de gresie și lanțul subcarpatic dă acestui ținut caracterul de groapă sau „vrană”, nume repetat și cu alte „vrane” din alte ținuturi.²

Dintre toate ipotezele propuse în legătură cu etimologia cuvântului „Vrancea”, cea mai întemeiată și mai apropiată de adevăr se pare că este cea a lui Iorgu Iordan. Eruditul filolog arată ca specialiștii „au umblat după explicații îndepărtate și complicate, derivând acest cuvânt când din sanscritul *vran* – munte, când dintr-un cuvânt slav *vran* – bran – poartă, strâmtoare, când din *vrană* – gura polobocului”. Iorgu Iordan crede că explicația justă a fost propusă de Margareta Ștefănescu încă din 1917 „slavonescul *vran* – negru, corb”, căruia i s-a adăugat sufixul „cea” ca în Doncea, Ivancea. Rezultă că acest toponimic este de fapt un antroponim: Vrancea reprezenta echivalentul semantic al lui Corbea.³

Iorgu Iordan ne mai arată că ceea ce a derutat pe unii specialiști în găsirea adevăratei semnificații a acestei numiri topice a fost ideea preconcepută că antroponimicele nu pot fi folosite pentru a desemna „ținuturi mai mult sau mai puțin întinse sau munți”.⁴

De aceea, în privința toponimiei satelor componente comunei am ținut cont de aceste observații.

Satul Nistorești. Potrivit legendei, denumirea provine de la un fecior al Babei Vrâncioaia, Nistor, împrumutat cu un munte de domnitorul Moldovei, Ștefan cel Mare, în 1476. Documentar este atestat la 1792. Localitatea mai este semnalată și în Condica luizilor (1803), unde este amintit „bătrânul Rueș, unul din întemeietorii satului Nistorești”. Vornicul de Vrancea, Toma Stelian, arată în 1824 că „Rueș a avut patru feciori, trei fete și un fecior Negoită Rueș, din care se trage Găină, întemeietor cu urmașii săi a satului Găinari”.⁵

Satul Herăstrău. Această denumire mai recentă a localității vine de la fierăstraiele (popular - herăstrău) utilizate la debitarea lemnului, acționate prin forța apei. Satul este semnalat documentar la 1757, locuit de răzeși vrânceni, veniți

din Spinești.⁶ Mai înainte se numea Vetrești, „fiind desprins din satul Spinești, în urmă cu 130 de ani, de familia Vatră”.⁷

Satul Găinari. Recenzat în 1930 la satul Nistorești, cu un număr de 187 locuitori, a luat numele de la familiile Găină, răspândite în anul 1820 când satul nu luase ființă, atât în Nistorești cât și în Nereju, Valea Sării, Bârsești și Spinești.⁸

Satul Bâtcari. Înregistrat la recensământul populației din anul 1912, își trage denumirea de la antroponimul Bâtcă. Familiile cu acest nume, Bâtcă, au fost semnalate la 1820 în satul Spinești.⁹

Satul Ungureni. Localitate întemeiată de către familiile Ungureanu, răspândite nu numai în hotarul satului Herăstrău, unde a luat ființă mica așezare întemeiată de oieri ardeleni, dar și în alte sate din Vrancea. Aceștia s-au așezat în zonă la 1816.¹⁰

Satul Românești. Așezat pe stânga râului Năruja este întemeiat potrivit tradiției „de pribegi veniți din părțile României (posibil boier din regiunea de câmpie) din cauza obligațiilor feudale mari”.¹¹

Podul Roș. Cătun, situat pe malul drept al râului Năruja, derivă tot de la un antroponim, Rueș, un întemeietor al satului Nistorești.¹²

Podul Șchiopului și Podul Țârdei. Provin tot din antroponime. Termenul „pod” arată aspectul geomorfologic al regiunii cu înfățișare de podiș, interfluvii întinse mărginite de versanți abrupti.

Valea Neagră. Așezarea și-a luat numele de la pârâul cu același nume ce străbate partea nord-vestică a satului Herăstrău.

Văcărie. Sat ce își trage denumirea de la cuvântul văcar, înființat de țiganii schitului Valea Neagră. În prezent este cunoscut sub denumirea de Brădet, inspirat de vegetația forestieră din zonă.

Făget. Nume luat de satul situat în partea centrală a comunei Nistorești, provenit de la vegetația caracteristică zonei subcarpatice, care în perioada roirii satului era „tânără și deasă după tăietura pe ras din anii trecuți”.¹³

Ogoare. Denumire provenită de la zona defrișată și deștelenită pentru agricultură, devenită vatră pentru viitoarea așezare.

Studiul antroponimelor din Vrancea prezintă unele avantaje mai greu de întâlnit în alte regiuni. Manuscrisul nr. 330 aflat în Biblioteca Academiei Române, alcătuit pe temeiul recensământului populației din județul Putna la anul 1820, înregistrează numele celor 1992 de birnici (capi de familie) care se găsesc la acea dată în cele 21 de sate ale Ocolului Vrancei.

Iată câteva din aceste nume, așa cum apar ele în lista birnicilor din 1820: Ion al Anicăi, Vasile al Dobrii, Angheluța Țârdii etc.¹⁴

În cadrul acestui mediu social cu o structură atât de deosebită, numeroși alți factori au contribuit la formarea și răspândirea antroponimelor vrâncene. Să luăm în primul rând numele de familie care sunt în legătură cu îndeletnicirile practicate în anul 1820. Dintre acestea este firesc să amintim pe cele care se referă la păstorit și la prelucrarea lemnului, ocupații de bază în aceste sate: Baci, Jitar, Cojocar, Olaru, Ungureanu.

Așa cum s-a mai precizat, Vrancea arhaică prezenta o structură specifică, bazată pe un sistem primitiv de organizare a proprietății, în cadrul căruia familia constituia o unitate socială cu rol hotărâtor. Grupele de locuitori înrudiți aveau în mod obișnuit spița lor de neam în schema căruia fiecare membru își ocupa locul în raport cu gradul de rudenie față de bătrânul din care descindea și cu drepturile care decurgeau.

Nu numai familiile, dar și neamurile își aveau locul bine precizat în sistemul de organizare al satului devălmaș vrâncian. Grija pe care o aveau vrâncenii să-și reconstituie arborele genealogic al familiei reiese din spițele de neam care s-au găsit în actele vechi provenite din această regiune. Într-un document de la 1750 ni se arată în felul următor descendența unor neamuri care se aflau încă de la acea dată răsfirate prin satele Vrancei: „Din Stoica Glăvan sunt Dănțiștii, iar Vlad au făcut pe Căbăești, iar Cârstea au făcut pe Nistorești, iar Hanu pe Hedelea”.¹⁵

Este adevărat că în condica de la 1820 găsim numai în satele Poiana și Păulești câte 12 familii cu numele Danțiș, în afară de cele răspândite în alte sate

vrâncene. Cât despre neamul Nistoreștilor, la 1820 nu mai exista în afara acestei zone decât o singură familie, a lui Radu Nistor, așezată în Tulnici.

Influențe mai mici asupra onomasticii vrâncene au fost exercitate și de alte curente. Astfel, în Nistorești întâlnim familii cu numele Doldor sau Aga, care sunt de origine turcească. De la dealul Corni derivă numele multor familii: cornea.

Cele mai frecvente nume de familii întâlnite în localitatea Nistorești sunt: Nistor, Doldor, Tuvene, Danțiș, Aga, Olaru, Baci, Marcu, Oancea, Vatră, Bahnă, Bâtcă, Găină, Bratie, Predoi, Roman, Fega etc.

Dicționarul explicativ al limbii române definește în felul următor porecla: „supranume dat de obicei în bătaie de joc unei persoane, mai ales în legătură cu o trăsătură caracteristică a aspectului exterior”. Condrea, în lucrarea „Porecele la români”, face deosebire între poreclă și supranume. Cea dintâi este păstrată numai pentru numirile făcute ocazional, iar în cazul când este repetată și de alți vorbitori la aceleași persoane, devine supranume. În timp aceste porecle ajung chiar nume de familie (exemplu: Gogoriță provenit de la păpușile sperietori făcute pentru a distra copiii boierilor).

Dacă acceptăm definiția și terminologia propusă de Condrea, trebuie să admitem că toate porecele care circulă în zonă și sunt menționate de noi să fie trecute în categoria supranumelor, deoarece ele nu sunt repetate numai de concetățeni, dar sunt trecute uneori și în acte oficiale.¹⁶

Problema utilizării și acceptării acestor termeni rămâne însă la aprecierea specialiștilor. Noi ne mulțumim să remarcăm ironia, spontaneitatea și alte însușiri ale sătenilor din imaginația cărora au izvorât astfel de porecle. Sunt porecle care atestă înclinațiile unor oameni ieșiți din cadrul comportării normale probabil prin asociabilitatea, egoismul, necinstea și ursuzenia acestora: Hoțu Babei, Mereacre, Codin, Feleandă, Limbău, Mondrea. Alte porecle ca Rachiu, Poloboc, Gheorghe Cebei sunt în legătură cu aptitudinile de băutor sau mare producător de băuturi a celui poreclit. Tot cu înțeles depreciativ au fost atribuite și alte porecle: Bulz, Covrig, Castravete, Fultuc, Măciucă, Papuc, Lopată, Rătez. Unele sunt în legătură cu o însușire fizică: Bietu om, Capalb, Missurât.

Desigur că în expunerea sumară realizată de noi este firesc să nu fi lămurit îndeajuns aspectele atât de inedite pe care ni le pot dezvălui realitățile localității natale. Dorim totuși ca datele înfățișate în acest capitol să stimuleze pe unii specialiști în dorința de a realiza studii sistematice pentru cunoașterea onomasticii din această zonă veche a devălmășiei vrâncene.

NOTE

1. Iordan, I., *Toponimia românească*, Ed. Academiei, București, 1963, pag.2
2. Vulcănescu, R., *Vrancea leagăn de aur al culturii poporului în Coordonate culturale vrâncene*, Focșani, 1972, pag.197-198
3. Iordan, I., *op. cit.*, pag. 535
4. *Ibidem*
5. Cherciu, C., *Vrancea și Ținutul Putnei*, Ed. Neuron, Focșani, 1995, pag.6
6. Hârnea, C., *Locuri și legende vrâncene*, Bacău, 1972, pag.146
7. Fondul Prefecturii Putna, *ds.32/1908*
8. Constantinescu Mircești, C., *Vrancea arhaică. Evoluția și problemele ei*, București, 1985, pag.146
9. *Ibidem*
10. *Ibidem*, pag.146-147
11. Hârnea, C., *op. cit.*, pag. 152
12. Sava, A., *Documente putnene*, vol.I, Focșani, 1939, pag.35
13. Hârnea, C., *op. cit.*, pag. 140
14. Sava, A., *op. cit.*, pag. 150

15. *Ibidem*, pag.60

16. Constantinescu Mircești, C., *op. cit.*, pag. 150

CAPITOL VII

CONCLUZII

Comuna Nistorești este una din cele mai mari din județul Vrancea din punct de vedere a suprafeței, importantă zonă economică datorită resurselor sale naturale, dar foarte cunoscută datorită resurselor umane care au păstrat adevărate „paleoendemisme” etnografice.

Evoluția sa istorică este strâns legată de regiunea arhaică din care face parte, cea a Vrancei. Izvoarele istorice existente în prezent, edite și inedite, sunt însă cu atât mai sărace cu cât epoca istorică este mai îndepărtată. Astfel, reconstituirea trecutului acestei localități vrâncene de către diverși specialiști conține o importantă doză de ambiguitate.

Realitățile preistorice ne apar foarte fragmentar datorită numărului mic de descoperiri și lipsei unei cercetări sistematice. Aceeași situație este valabilă pentru epoca antică, teritoriul fiind cuprins totuși în studii regionale de specialitate privind triburile tracice.

Din epoca medievală și până aproape de zilele noastre această zonă își păstrează aceleași forme obișnuite de viață spre deosebire de așezările sătești din restul țării. Pentru explicarea acestor fenomene s-au ținut cont de mai mulți factori. În primul rând, un rol hotărâtor în realizarea performanțelor arătate l-au avut condițiile geografice. Brâul de munți, care înconjoară depresiunea vrânceană, a servit locuitorilor nu ca bază de expansiune, ci ca o fortăreață naturală în care pătrunderea străinilor nu se putea face dinspre nord decât pe poteci înguste, cunoscute doar de oierii transilvăneni, dinspre sud pe porțile deschise de văile Putnei și Nărujii, blocate și acestea în timpul iernii și al anotimpului ploios. În felul acesta, condițiile destul de aspre oferite de natură s-au putut transforma într-un scut de apărare nu numai împotriva invaziilor, dar și a boierilor acaparatori care au putut pătrunde mai greu aici decât în satele unde natura nu le pune obstacole.

Ocupația păstoritului, care predomină de-a lungul vremurilor, va constitui, de asemenea, un element de bază în menținerea formelor primitive de organizare.

În sfârșit, un alt factor care a adus o contribuție însemnată la menținerea structurii arhaice, îl constituie situația unică, ce întâmplător face din depresiunea vrânceană locul de convergență al Moldovei cu Țara Românească.

Astfel, ca iubitori ai istoriei naționale și dornici de a ne cunoaște mai bine plaiurile natale, am urmat îndemnul marelui nostru istoric Nicolae Iorga: „Cine va studia istoria Vrancei va afla despre istoria în mic a acestui popor”.

Desigur, poate uneori prin documente am întors fața de la anumite legende, încercând să transformăm legenda acestor meleaguri în adevăruri istorice, adevăruri existente, dar nu în totalitate cunoscute și interpretate, ce s-au transformat în legendă.

Din discuțiile purtate cu oamenii acestor locuri ne-am format convingerea că foarte puțini sunt cunoscători ai trecutului acestor meleaguri, unde s-au născut, dar toți sunt dornici de a cunoaște realitatea.

Fiecare poate fi socotit și deveni un izvor de date istorice; rămâne doar să le înfăptuiască, să le adune, să le consemneze și să le transmită generațiilor ce vor urma.

